

KENTTE

İNSAN HAKKI 2022

GÖSTERGELERLE

Büyükşehir Belediyelerinin
Performansları

www.kentlab.org info@kentlab.org
[/kentlaborg](https://twitter.com/kentlaborg) [/kentlaborg](https://www.linkedin.com/company/kentlaborg)

PROJE KOORDİNATÖRÜ
Doç. Dr. Betül Duman Bay
Yıldız Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü

"Bu yayın, Etkiniz AB programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Kentsel Stratejiler ve Yerel Uygulamalar Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır."

İçindekiler

Giriş 05

Ulusal ve Uluslararası Mevzuat 08

Yöntem 15

Büyükşehir Belediyelerinin
İnsan Hakkı Kenti Performansları:
Göstergeler ve Sonuçlar 23

İnsan Haklarına İlişkin Ortak Göstergeler

Çocuk Haklarına İlişkin Ortak Göstergeler

Kadın Haklarına İlişkin Ortak Göstergeler

Yaşlı Haklarına İlişkin Ortak Göstergeler

Engelli Haklarına İlişkin Ortak Göstergeler

Sonuç 47

Kaynakça 51

Ek I Göstergeler ve Büyükşehir
Belediyelerinin Performansları 56

YÖNETİCİ ÖZETİ

KENTSEL Stratejiler ve Yerel Uygulamalar Derneğinin (Kent-Lab) olarak Etkiniz AB Programı desteği ile gerçekleştirdiği bu çalışma, Türkiye'deki yerel yönetimlerin "İnsan Hakları Kenti" kavramını ne ölçüde benimsediklerini ve uygulamaya geçirdiklerini incelemeyi hedef almaktadır.

Türkiye'deki 30 Büyükşehir Belediyesini kapsayan bu çalışma, Türkiye'de insan hakları kenti ile ilişkili olarak daha önce geliştirilmiş göstergeleri temel alarak, bu göstergeleri gözden geçirmeyi ve açık kaynaklar üzerinden bu göstergelere ne derecede erişilebildiğini ölçmeyi amaçlamaktadır. Buna ek olarak çalışma sözkonusu belediyelerin insan hakları kentine ilişkin göstergeler üzerinden performanslarını ölçmeyi ve kamuoyu ile paylaşmayı, ayrıca Türkiye'de belediyeler nezdinde en önemli katılımçılık mekanizması olan kent konseylerinden temsilcilerin insan hakları kenti kavramına ilişkin bilgilerini ve deneyimlerini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Kent-Lab bu izleme çalışması kapsamında:

- İnsan Hakları Kenti kavramı ile ilişkili ulusal ve uluslararası mevzuatı taramış,
- Raoul Wallenberg Uluslararası İnsan Hakları ve İnsancıl Hukuk Enstitüsü'nün, Türk Dünyası Belediyeler Birliği ve yedi pilot belediye ile başlattığı, sonrasında Türkiye Belediyeler Birliği ve Avrupa Konseyi ile iş birliği çerçevesinde gelişen 'İnsan Hakları Kentleri' projesi kapsamında hazırlanan 'İnsan Hakları Kentleri Göstergeleri' başlıklı çalışma içindeki gösterge setlerini temel alarak, bu göstergeleri büyükşehir belediyelerinin sorumluluk alanlarına uyarlamış,

YÖNETİCİ ÖZETİ

- 30 Büyükşehir Belediyesinin web-siteleri, 2021 yılı faaliyet raporları ve geçerli stratejik planları ile ilişkili haberleri tarayarak ortak insan hakları göstergeleri ile çocuk, kadın, yaşlılar ve engellilerin haklarına ilişkin göstergelere dair verileri toplamış ve analiz etmiş,
- 30 büyükşehir belediyesinin kent konseyleri içinde aktif olan kişilere yönelik ve onların insan hakları kentleri vizyonunu ölçmeyi hedefleyen “Kent Konseylerine Yönelik İnsan Hakları Kente İlişkin Toplumsal Farkındalık Anketi”ni uygulamış ve sonuçlarını analiz etmiştir.

Bu izleme çalışması kapsamında toplanan veriler şu sonuçlara işaret etmektedir:

- Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin genelinde kent hakkının tanınması, katılımcı demokrasi ve hesap verebilirliğin gerçekleştirilmesi, hak alanlarının anaakımlaştırılması ve bu alanlarda politikalar ve uygulamalar arasında eşgüdümün sağlanması, insan hakları eğitimlerinin yaygınlaşması ve kurumsallaşması ile etkin başvuru hakkının tam olarak kullanılması konularında bir yetersizlik mevcuttur.
- Hak temelli çalışan kuruluşlar ile yapılandırılmış süreçler üzerinden ilişkilenen büyükşehir belediyelerinin veya bazı hak alanlarında daha önceden kapasite oluşturmuş olanların yurttaşların insan haklarını kullanmasını sağlamada daha başarılı olduklarını göstermektedir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

- Dezavantajlı gruplar konusunda merkezi yönetim imkanları ile belediyeler arasında ilişki kurulabildiğinde, yurttaşların eriştiği hizmet miktarının ve kalitesinin artmaktadır.
- Büyükşehir belediyeleri insan hakları alanına bütüncül bir şekilde yaklaşmamaktadır.
- Belediyelerin dezavantajlı gruplara hizmet temelli yaklaşımı bu grupların haklarının korunmasına yönelik performansı olumsuz etkilemektedir.
- Katılımcılığa ilişkin yaygın savunuculuk faaliyetlerine rağmen belediyelerin karar alıcı kurumlarında ve konumlarında ve temel politika belirleme süreçlerinde her hak alanı ve grubu açısından genel bir yetersizlik mevcuttur.
- Belediyelerin izleme için kaynak teşkil eden temel belge ve araçlarının aynı tür ve kalitede bilgilere erişme ve karşılaştırma fırsatı verecek standart bir şablonda kamuoyu ile paylaşmamalı izleme çalışmalarını güçleştirmektedir.

GİRİŞ

YURTTAŞLARIN gündelik hayatlarını doğrudan ilgilendiren politikalar ve hizmetler üreten idari birimler olan yerel yönetimlerin genellikle insan hakları alanında pasif bir rolde oldukları düşünülür. Bu yaklaşıma göre yerel yönetimler insan hakları ve buna bağlı olarak farklı dezavantajlı grupları kapsayan hakların uygulayıcısı ve taşıyıcısıdır.

2015 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği için hazırlanan “İnsan Haklarının Desteklenmesi ve Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü Hakkındaki Araştırma Temelli Rapor” yerel yönetimler ile insan hakları arasındaki ilişkiye dikkat çeker ve insan haklarının korunmasının yerel yönetimlerin gündelik işlerinin bir parçası olduğunu, yerel yönetimlerin aldığı kararların kendi yetki sınırları içinde yaşayan kişilerin mevcut haklarından ne ölçüde yararlanabildiklerini önemli ölçüde belirlediğinin altını çizer. Başka bir deyişle insan haklarına ilişkin mevzuat uluslararası ve ulusal düzeyde geliştirilse bile, bu hakların belirlenen standartlar doğrultusunda ne ölçüde hayata geçtiğini asıl belirleyen yerel ölçektir.

GİRİŞ

İnsan hakları alanında yerel yönetimler kendi eylemleri yoluyla bu hakları ihlal etmeme, yerel yönetim dışında kalan kurum ve kişilerin bu hakları ihlal etmesini önleme ve bu hakların kullanılmasını kolaylaştırma ile yükümlüdürler.

İnsan haklarını yerelleştirmeyi amaçlayan bir kavramsal çerçeve olan “İnsan Hakları Kenti” yerel yönetimlerin insan haklarının uygulamaya geçirilmesindeki kritik rolünü kabul eder ve farklı hak alanlarını ve farklı dezavantajlı grupları içeren bütüncül bir yaklaşımı benimser. “İnsan Hakları Kenti” yaklaşımını bu alanda farklılaştıran yerel yönetimlerin tüm alanlarındaki sorumluluklarına ve uygulamalarına insan haklarını temel alan bir yaklaşım içerisinde bakmaktır. Bu bakış yerel yönetimleri hak alanında sadece uygulayıcı olmaktan çıkarır, alanın belirleyici aktörlerinden biri haline getirir.

“İnsan Hakları Kenti” insan hakları norm ve standartlarının yerel düzeyde uygulanması ve belediyeler tarafından karar almadan politika tasarlamaya, katılımcılığı sağlamaktan hizmet kalitesini arttırmaya her alanda referans alınması anlamına gelir. Böyle bir yaklaşımı benimseyen bir yerel yönetim, yurttaşları hak sahibi bireyler olarak görür ve katılımçılık, eşitlik, ayırım gözetmeme, kapsayıcılık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda yurttaşların bu haklarının korunmasını ve genişletilmesini hedefler.

“İnsan Hakları Kenti” kavramı bir yerel yönetim sınırları içinde yaşayan insanların haklarının korunmasının sadece hizmetlerin çeşitlenmesi veya hizmet kalitesinin artmasına değil, aynı zamanda yerel yönetimlerin kendilerini de insan haklarını temel alarak dönüştürmesine bağlı olduğunu kabul eder. Bir insan hakları kentinde belediye politikalarının, meclis kararlarının, stratejik plan ve programlarının ve uygulamalarının insan haklarına ilişkin uluslararası ve ulusal mevzuatta belirlenmiş tüm standartlarla uyumlu olması gerekir. Bu aynı zamanda belediyenin istihdamdan, hizmet alımına kadar tüm kararlarında da insan haklarının ve dezavantajlı grupların dikkate alınması anlamına gelir.

GİRİŞ

Kentsel Stratejiler ve Yerel Uygulamalar Derneği (Kent-Lab) olarak Etkiniz AB Programı desteği ile gerçekleştirdiğimiz bu alışma, Türkiye'deki yerel yönetimlerin "İnsan Hakları Kenti" kavramını ne ölçüde benimsediklerini ve uygulamaya geçirdiklerini ölçmeyi amaçlayan ilk geniş kapsamlı izleme çalışmasıdır.

Türkiye'deki 30 Büyükşehir Belediyelerini kapsayan bu alışma, Türkiye'de insan hakları kenti ile ilişkili olarak daha önce geliştirilmiş göstergeleri temel alarak, bu göstergeleri gözden geçirmeyi ve açık kaynaklar üzerinden bu göstergelere ne derecede erişilebildiğini ölçmeyi amaçlamaktadır. Buna ek olarak çalışma söz konusu belediyelerin insan hakları kentine ilişkin göstergeler üzerinden performanslarını ölçmeyi ve kamuoyu ile paylaşmayı, ayrıca Türkiye'de belediyeler nezdinde en önemli katılımcılık mekanizması olan kent konseylerinden temsilcilerin insan hakları kenti kavramına ilişkin bilgilerini ve deneyimlerini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi dahil insan hakları alanındaki tüm belgeleri kapsayan sürdürülebilir kentler, sosyal kentler, sağlıklı kentler, akıllı kentler, enerji kentleri, yürünebilir kentler, kültürlerarası kentler, yaşlı dostu kentler, kadın dostu kentler, ocuk dostu kentler ve daha birçok benzeri temaya bütüncül şekilde yaklaşan bu çalışma ile Türkiye'de farklı hak alanlarında çalışan ve yerel yönetimler ile işbirliği yapan tüm sivil toplum kuruluşlarının kullanabileceği standartlaşmış gösterge setlerinin oluşması ve bu göstergelerin izlenebilmesi çabalarına bir katkıda bulunmayı amaçlamaktayız.

ULUSAL ve ULUSLARARASI MEVZUAT

İNSAN HAKLARI kenti görece yeni bir yaklaşım olarak karşımıza çıksa da, geçtiğimiz yüzyılın ortalarından itibaren literatüre giren “kent hakkı” kapsamında kentsel mekana ve kentin sağladığı ekonomik, sosyal, kültürel ve tüm imkanlara kente yaşayan herkesin eşit erişimi, tüm karar alma süreçlerine katılımı ve bütün yaşayanların temel hak ve özgürlüklerinin tamamının gerçekleştirilmesi tüm bireylerin insan haklarının korunmasını amaçlayan kişi ve kurumların sıkça üzerinde durduğu bir konu olmuştur.

Kent hakkı 2005 yılında hazırlanan UNESCO ve Birleşmiş Milletler HABITAT gibi kurumların da katkı verdikleri Dünya Kent Hakkı Şartı içinde kentlerin sürdürülebilirlik, demokrasi, hakkaniyet ve sosyal adalet ilkeleri doğrultusunda adil bir şekilde kullanılması olarak tanımlanmıştır.

MEVZUAT

İlk kez 1997 yılında, merkezi Birleşik Devletler’de bulunan İnsan Hakları Eğitimi için Halk Hareketi (People’s Movement for Human Rights Education) adlı uluslararası sivil toplum örgütü tarafından kullanılmış olan “İnsan Hakları Kenti” kavramı ve bu kavram etrafında geliştirilen program sonucunda aynı yıl Arjantin’in Rosario kentinin aldığı meclis kararıyla İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini belediye için kılavuz niteliğinde temel ilkeler olarak kabul etmiştir. Rosario’yu Graz (2001), Montreal (2006), Mexico City (2010), Barselona (2010), Gwangju (2011), Utrecht (2011), Viyana (2014), York City (2017), Lund (2018) gibi bazı kentler izlemiştir. “İnsan Hakları Kenti” kavramı bu süreçte yerel yönetimler arasında kurulan ağlarla bölgesel ve küresel düzeyde teşvik edilmiştir.

2011 yılından itibaren her yıl Güney Kore’nin Gwangju şehrinde Dünya İnsan Hakları Kentleri Forumu düzenlenmeye başlanmıştır. 2014 yılındaki forumda ise insan hakları kenti kavramının uygulamaya geçmesine yönelik kılavuz ilkeler¹ belirlenmiştir:

İlke 1: Kent Hakkı

İnsan Hakları Kenti, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve ulusal anayasalar gibi belgelerde tanımlanmış mevcut uluslararası insan hakları normları ve standartlarınca tanınan tüm insan haklarına saygı gösterir.

İnsan Hakları Kenti sosyal adalet, eşitlik, dayanışma, demokrasi ve sürdürülebilirlik ilkeleriyle paralel olarak kent hakkının tanınması ve uygulanması için çalışır.

İlke 2: Ayrımcılığın Engellenmesi ve Olumlu Eylem

---

¹ World Human Rights Cities Forum (2014) Guiding Principles for a Human Rights City (Gwangju Principles), <https://www.uclg-cisd.org/sites/default/files/Gwangju%20Guiding%20Principles%20for%20Human%20Rights%20City%20adopted%20on%2017%20May%202014.pdf>

MEVZUAT

İnsan Hakları Kenti idari sınırlar içerisinde ve ötesinde yaşayan herkes için eşitlik ve hakkaniyet ilkesine saygı gösterir.

İnsan Hakları Kenti, toplumsal cinsiyet temelli politikalar ile eşitsizlikleri azaltmak ve mülteciler ve yurttaş olmayan kişiler dahil, marjinalize olmuş ve risk altındaki grupları güçlendirmek için olumlu eylemleri içeren bir ayrımcılık karşıtı politika uygular.

İlke 3: Toplumsal Kapsayıcılık ve Kültürel Çeşitlilik

İnsan Hakları Kenti farklı ırksal, dini, dinsel, etnik, toplumsal ve kültürel aidiyetlerden gelen topluluklar arasında karşılıklı saygı temelinde toplumsal kapsayıcılık ve kültürel çeşitlilik ilkelerine saygı gösterir.

İnsan Hakları Kenti insan haklarının korunması ve desteklenmesi için gerekli olan kültürel çeşitliliği desteklerken, çatışmalara duyarlı bir yaklaşım uygular.

İlke 4: Katılımcı Demokrasi ve Hesap Verebilir Yönetim

İnsan Hakları Kenti katılımcı demokrasi, şeffaflık ve hesap verebilirlik değerlerini destekler.

İnsan Hakları Kenti bilgiye erişim, iletişim, katılım ve karar alma haklarının belediye yönetimlerinin planlama, politikaların oluşturulması, bütçeleme, uygulama, izleme ve değerlendirme dahil tüm aşamalarında güvence altına alan etkin hesap verebilirlik mekanizmaları kurar.

İlke 5: Sosyal Adalet, Dayanışma ve Sürdürülebilirlik

İnsan Hakları Kenti sosyo-ekonomik adalet, dayanışma ve ekolojik sürdürülebilirlik ilkelerine saygı gösterir.

MEVZUAT

İnsan Hakları Kenti ülke içinde ve ötesinde kentli ve kırsal toplumlar arasında sosyo ekonomik ve ekolojik adalet ve dayanışmayı geliştirmenin bir yolu olarak sosyal dayanışma ekonomisini ve sürdürülebilir tüketimi teşvik eder.

İlke 6: Siyasi Liderlik ve Kurumsallaşma

İnsan Hakları Kenti belediye başkanı ve danışmanlarının yüksek düzeydeki kolektif siyasi liderliklerinin ve onların insan hakları değerlerine ve insan hakları kenti vizyonuna bağlılıklarının önemini kabul eder.

İnsan Hakları Kenti uygun şekilde kaynak sağlanmış programların ve bütçelerin kurumsallaşması yoluyla uzun dönemde sürekliliği sağlar.

İlke 7: İnsan Haklarının Anaakımlaştırılması

İnsan Hakları Kenti insan haklarının belediye politikaları içine entegre edilmesinin önemini kabul eder.

İnsan Hakları Kenti planlama, politikaların oluşturulması, uygulama, izleme ve değerlendirme dahil belediye idaresinin ve yönetişiminin her aşamasında insan hakları temelli bir yaklaşım kullanır.

İlke 8: Etkili Kurumlar ve Politikaların Koordinasyonu

İnsan Hakları Kenti kamu kuruluşlarının rolleri ile yerel yönetim içinde ve yerel ile merkezi yönetim arasında politikaların koordinasyonunun ve insan hakları konularında tutarlılığın önemini kabul eder.

İnsan Hakları Kenti etkili kurumlar oluşturur ve politikalarını insan hakları birimi, temel yerel eylem planı, insan hakları göstergeleri ve insan hakları etki değerlendirmesi dahil uygun personel ve kaynaklara sahip politikalar uygular.

MEVZUAT

İlke 9: İnsan Hakları Eğitimi

İnsan Hakları Kenti, bir insan hakları ve barış kültürü geliştirmenin aracı olarak insan hakları eğitimi ve öğretiminin önemini kabul eder.

İnsan Hakları Kenti tüm yükümlülük sahipleri, hak sahipleri ve diğer paydaşlar için çok çeşitli insan hakları eğitimleri geliştirir ve uygular.

İlke 10: Etkin Başvuru Hakkı

İnsan Hakları Kenti etkin başvuru hakkının önemini kabul eder.

İnsan Hakları Kenti, önleyici düzenlemeler ile arabuluculuk, hakemlik ve çatışmaların çözümlenmesi dahil şikayetlerin tazmin edilemesine yönelik ombudsman veya belediye insan hakları komisyonu gibi uygun mekanizmaları ve prosedürleri oluşturur.

Türkiye'nin de taraf olduğu tüm uluslararası insan hakları sözleşmeleri, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Habitat III-Yeni Kentsel Gündemi, insan hakları kenti kavramının uygulamaya geçirilmesi ve izlenmesinde temel alınması gereken öncelikli metinlerdir., Başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi olmak üzere, Avrupa Konseyi tarafından geliştirilmiş tüm hak temelli sözleşmeler ve içtihat ile Konsey bünyesinde yer alan Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından geliştirilen Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile Avrupa Kentsel Şartı I (1992) ve II (2008), Avrupa düzeyinde insan hakları kenti yaklaşımına temel oluşturan belgelerdir.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı tarafından 2021 yılında yayınlanan rapor Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından hazırlanmış insan hakları göstergeleri çerçevesinin üç temel unsuru olan temeller, yapılar ve araçların, yerel yönetimler açısından bir kentte insan haklarını hayata geçirme, bu hakların hayata geçirilmesine yönelik mekanizmaları ve yapıları yerel yönetim çalışmalarına entegre etme ve gündelik faaliyetlerde insan hakları temelli yaklaşımın uygulanması için yöntem ve kaynaklar sunma taahhütlerini şekillendirdiğini belirtmektedir.

MEVZUAT

Rapor bir insan hakları kenti olmanın ne anlama geldiği konusunda şu çerçeveyi çizmektedir:

- Bir kenti insan hakları kenti olarak ilan etmek bu kentte yaşayan herkesin haklarına ve haysiyetlerine saygı gösterme, bunları koruma ve geliştirme konusuna bağlılığı teyit eder.
- Bir insan hakları kenti herkes için eşit hakları güvence altına alan kapsayıcı bir kenttir. Kent bireylerin esenliğine odaklanarak, insan haklarının koruyucusu ve savunucusu gibi hareket eder. Başta Romanlar ve diğer azınlıklar, göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar, engelli bireyler, çocuklar ve gençler, yaşlılar ve evsizler olmak üzere, insan hakları ihlalleri ve sosyal dışlanma karşısında en kırılgan olan kişileri öncelikle, herkesin haklarının eşit şekilde saygı görmesini ve korunmasını güvence altına alır.
- Bir insan hakları kenti herkes için anlamlı katılımçılık imkanlarını teşvik eder. Bunu başta toplumsal örgütlenmeler olmak üzere, iş dünyası, inanç ve dini temelli organizasyonlar ve topluluklar dahil, sivil toplumu bu konuya adanmış platformlar ve forumlar yoluyla birlikte tanımlanmış bir insan hakları gündeminin teşvik edilmesi ve uygulanması sürecine dahil ederek yapar.
- Bir insan hakları kenti ilgili aktörler arasında işbirliğini destekleyerek kent içindeki insan hakları inisiyatifleri arasında tutarlılığı güçlendirir.
- Bir insan hakları kenti diğer insan hakları kentleri ile işbirliği imkanları geliştirir.

Mevcut uygulamada, bu ilkeler doğrultusunda hareket etmeye karar veren kentler bir "İnsan Hakları Kenti Deklarasyonu" ile kendi yerel çerçevelerinde bir taahhütte bulunmaktadır. Türkiye'de henüz bu tür bir deklarasyon hazırlamış bir büyükşehir, il veya ilçe belediyesi bulunmamaktadır; ancak ileride görülebileceği gibi Kent-Lab'ın büyükşehir belediyelerini kapsayan izleme çalışması böyle bir adımı atacak kapasiteyi yaratmış yerel yönetimlerin mevcut olduğunu göstermektedir.

MEVZUAT

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türkiye'nin taraf olduğu tüm uluslararası sözleşmeler ile farklı dezavantajlı gruplara yönelik mevzuat, Türkiye'deki yerel yönetimler için bir insan hakları kenti olmanın temel çerçevesini belirler. 5393 sayılı Belediye Kanunu yerel yönetimlerin bu insan hakları çerçevesine uyumunu sağlayacak mevzuata ilişkin temel belge niteliğindedir. Bununla birlikte, insan hakları kenti kavramı etrafında Türkiye'deki yerel yönetimler üzerinden yapılacak her çalışma Türkiye'deki farklı yerel yönetim ölçekleri bulunduğunu dikkate almalıdır. Ayrıca, merkezîyetçi bir algı ve buna göre şekillendirilmiş bir idari sisteme sahip Türkiye için insan hakları kenti alanında yapılacak her çalışma ülkenin bu yerel özelliklerini de gözardı etmemelidir. Kent-Lab'ın izleme çalışması tüm bu unsurlar gözönüne alınarak yürütülmüştür.

YÖNTEM

Kent-Lab insan hakları kenti kavramı üzerinden Türkiye'deki yerel yönetimlerin performansının ölçülmesine yönelik bu çalışmasında Raoul Wallenberg Uluslararası İnsan Hakları ve İnsancıl Hukuk Enstitüsü'nün, Türk Dünyası Belediyeler Birliği ve yedi pilot belediye ile başlattığı, sonrasında Türkiye Belediyeler Birliği ve Avrupa Konseyi ile iş birliği çerçevesinde gelişen 'İnsan Hakları Kentleri' projesi kapsamında hazırlanan 'İnsan Hakları Kentleri Göstergeleri' çalışmasını temel almıştır.

Bu çalışma kapsamında, farklı alanlardaki uzmanlarla işbirliği yapılarak kendi çalıştıkları alanlarda geçerli uluslararası insan hakları normlarını yerelleştiren gösterge setleri çıkarılmıştır. Çalışma ortak insan hakları göstergelerine ek olarak 'kadın', 'çocuk', 'engelli', 'yaşlı' ve 'mülteci' olarak belirlenen beş (kırılgan) grubun kentle ve belediye hizmetleri ile ilişkisini "katılımcılık, erişilebilirlik ve güvenlik" boyutlarıyla ele alan gösterge setlerini içermektedir.

Raoul Wallenberg Enstitüsü tarafından geliştirilen bu gösterge setleri oldukça ayrıntılıdır. Kent-Lab geliştirilen bu gösterge setleri üzerinden belediyelerin performansını ölçmeye yönelik bir çalışmayı tasarlarken öncelikle sözkonusu çalışmadaki göstergelerin ne derecede mevcut ve erişilebilir olduğunu dikkate almıştır.

---

² European Union Agency For Human Rights (2021) Human Rights Cities in the EU: A Framework for Reinforcing Rights Locally, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-human-rights-cities-in-the-eu_en.pdf.

³ Günlük-Şenesen, Arun, Aykara, Sunata, Arkadaş Thibert, Yücel (2021) İnsan Hakları Kentleri Göstergeleri, Raul Wallenberg Institute.

YÖNTEM

Bu amaç doğrultusunda önce çalışma kapsamında olan Büyükşehir belediyelerinin temel belgeleri, web-siteleri ve diğer kaynakları incelenmiş ve belediyelerin göstergelerdeki verileri üretebilecek yetki ve kapasiteye sahip olup olmadıkları araştırılmıştır.

Çalışmanın başlangıcındaki bu dönemde verilerine daha kolay ulaşılabilen belediyeler üzerinden Raoul Wallenberg Enstitüsü tarafından geliştirilen bu gösterge setlerini temel alan bir çalışmanın ne ölçüde hayata geçirilebileceği test edilmeye çalışılmıştır.

Kent-Lab uzun dönemde Türkiye’de tüm yerel yönetimleri kapsayacak göstergelerin geliştirilmesi ve bir izleme yönteminin oluşturulmasına katkıda bulunmakta karardır. Ancak bu gösterge setlerinin en azından belediyelerin ölçeklerine bağlı yetki ve sorumlulukları temelinde ayrıştırılması ve daha sonra bu göstergelerin yerelleştirilmesi yoluyla ilerlemenin gerçekçi olduğu kanısındadır.

Kent-Lab Etkin AB Programı sayesinde yürüttüğü bu çalışmayı Türkiye’deki 30 büyükşehir belediyesi ile sınırlandırmıştır. Türkiye’deki mevzuat büyükşehir belediyelerine yerelde sağlayacakları hizmetler kadar ve bunların ötesinde, yetki sınırları içindeki diğer ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlama görevi de vermiştir. Başka bir deyişle, bir büyükşehir belediyesinin hizmetleri insan hakları temelli incelenirken aynı zamanda o hizmetin büyükşehir belediyesi tarafında verilmesinin yerindenlik ilkesine uygun olup olmadığı -büyükşehir belediyesinin sözkonusu hizmet alanında doğrudan hizmet verici rolü mü üstlenmesi yoksa koordinatör görevi mi görmesi gerektiği- da dikkate alınmalıdır.

Dernek olarak izleme çalışmasının ikinci safhasında bu bilgilerden yola çıkarak bünyemizdeki yerel yönetim uzmanlarından oluşan beş kişilik bir çalışma grubu kurduk. Bu komisyon Raoul Wallenberg Enstitüsü tarafından hazırlanmış gösterge setlerini ve ön çalışmanın sonuçlarını dikkate alarak bu gösterge setlerinin sadeleştirilmesi üzerinde çalışmalar yaptı. Bu safhada:

YÖNTEM

1)Yetki ve sorumluluklar açısından büyükşehir belediyeleri için anlamlı olmayabilecek göstergeler -ilçe belediyeleri için daha anlamlı olabilecekler ve yetki açısından merkezi idare ve onun yereldeki idaresinin sorumlulukları içine düşenler- elendi.

2)Büyükşehir belediyelerinin birer insan hakları kenti olma yolunda ilerlemeleri için önem taşıyan ve bizce Raoul Wallenberg Enstitüsü tarafından hazırlanmış göstergelerde bir ölçüde gözardı edilmiş belediyenin kendi işleyişindeki istihdam, hizmet alımı ve eşgüdümeye ilişkin pratiklerine dair göstergeler bu setlere eklendi.

3)Türkiye'deki mevcut sistem içerisinde belediyeler tarafından üretilmeyen veya üretilebilecek nitelikte olmayan bazı göstergeler bu setlerden çıkarıldı. Bununla birlikte, bu çıkarılan göstergelerin ileride kent sakinlerinin insan hakları temelli esenliklerini ölçmeye yarayan farklı bir izleme çalışması için kullanılabilir olduğu kanısındayız.

4)İzleme çalışması açısından anlamlı olsa bile yerelden katkı olmaksızın etkinliği anlaşılamayacak göstergeler elendi.”

---

⁴ Burada büyükşehir belediyeleri için anlamlı olmayabilecek derken kastettiğimiz bir idari birim olarak büyükşehir belediyeleri; eğer çalışma bir büyükşehir sınırı içindeki tüm belediyeleri içerseydi Kent-Lab'ın izleme yapacağı gösterge setleri de farklılaşacaktı.

⁵ Dünyadaki diğer bazı adem-i merkezîyetçi örneklerden farklı olarak, Türkiye'de yerel yönetimler kendi yetki sınırları içinde bazı hizmetlerden sorumlu değildir. İnsan hakları kenti çalışmaları bağlamında bu unsur öncelikle güvenlik alanındaki göstergelerde farklılaşmayı getirmektedir.

YÖNTEM

5) Kent-Lab'ın bu çalışmada temel aldığı yerel yönetimlere dair açık kaynaklar kapsamında -strateji belgeleri, faaliyet raporları, web-siteleri- standart bir şekilde paylaşılmayan veya paylaşılma şekli bir izleme çalışması açısından gerçekçi enformasyon yaratmayacak göstergeler elendi.

6) Son olarak, Raoul Wallenberg Enstitüsü tarafından hazırlanmış gösterge setleri her alanda göstergeleri "katılım, erişebilirlik ve adalet" başlıkları altında sınıflandırmıştır. Kent-Lab olarak dezavantajlı grupların haklarına ilişkin göstergelerde bu sınıflamaya bağlı kaldık, ancak ortak göstergeler başlığında bu sınıflandırmayı kullanmadık ve onun yerine Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma İlkelerinin başlıklarından -barınma hakkı, temiz suya erişim hakkı, temiz enerjiye erişim hakkı gibi- hareket ettik.

Tüm bunlara ek olarak, Raoul Wallenberg Enstitüsü tarafından yapılan çalışma çocuk, kadın, yaşlılar, engelliler ve mülteciler başlıklarındaki göstergeleri içermekteydi. Türkiye'deki belediyelerin mülteciler konusundaki farklı deneyimlerini ve bu alandaki hizmetlerini paylaşma yöntemlerindeki farklılaşmayı dikkate alarak Kent-Lab olarak izleme çalışmasından mültecilere ilişkin göstergeleri çıkarttık.

Kent-Lab'ın bu izleme çalışmasını şekillendiren çalışma grubu, elenen, değiştirilen ve eklenen göstergeleri belirlerken kısa ve orta vadedeki şu hedefleri de dikkate aldı.

YÖNTEM

- Her şeyi içermek yerine büyükşehir belediyelerinin performanslarını kıyaslamaya imkan verecek bir izleme sistemi kurmak.
- Belediyeler ile daha sonra kurulacak diyalog yoluyla temel belgelerinde yer verecekleri göstergelerin standartlaşmasını sağlayarak tekrar edilmesi kolay ve zamanla geliştirilebilecek bir izleme sistemi kurmak.
- İleride değişik ölçeklerde belediyelerle ve bu belediyeler içinde aktif sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte yerelleştirilecek göstergeleri içeren bir eğitim programı oluşturmak.
- İnsan hakları kentleri açısından bir izleme çalışması için anlamlı olmayacak olsa bile, farklı perspektiflerden kentlerdeki insanların haklarına erişimini takip etmekte faydalı olacak göstergeleri belirleyerek, daha sonra geliştirilecek çalışmalar için altyapı hazırlamak.

Çalışma grubunun göstergelere ilişkin kararları sonrasında, proje ekibi belirlenen göstergeler üzerinden izleme çalışması için verileri toplamaya başlamıştır. Bu safhada pratik nedenlerden de bazı zamanlar göstergeler elenmiş veya farklı şekillerde gruplanmıştır. Proje ekibi göstergeler üzerinde bu tür kararları alırken şu kriterlere göre hareket etmiştir: 1) Göstergenin erişebilirliği; 2) Göstergenin önceliği; 3) Göstergenin farklı alanlardaki tutarlılığı.

“Bu tür göstergelere bir örnek olarak “ulaşım araçlarının engelli kullanımına uygunluğu” verilebilir. Bildiğimiz gibi kullanılan ulaşım araçlarının engelli ihtiyaçlarına uygun olması, gündelik hayata bu araçların engelli kişilerce rahatça kullanılabildiği anlamına gelmemektedir. Yerelden gelecek bilgiyle etkinliği tespit edilemeyecek bu tür göstergeler listeden çıkarılmıştır.

YÖNTEM

Bu aşamada erişilebilir olmamaları nedeniyle belli verilerdeki dönemsel değişiklikleri içeren göstergeleri elemek zorunda kaldık. Bunun nedeni bu göstergeleri belirleyecek verilerin kimi zaman doğrulanabilir olmaması ve çoğunlukla temel aldığımız kaynaklarda belediyelerin bu verileri bu şekilde paylaşmamasıydı. Ancak, bu izleme çalışmasının ileride tekrarlanabilmesi mümkün olduğunda, bu değişimlerin takibi önem taşıyacaktır.

Yine, kullandığımız kaynaklardan elde ettiğimiz bilgiler, kimi zaman sahadan bildiklerimizle çelişiyordu. Örneğin, sıkça bir belediyenin belirli bir hak alanında çalışma yaptığını bildiğimizi, ama bunu incelediğimiz kaynaklarda bulamadığımızı fark ettik. Böyle durumlarda kimi zaman internetten arama, kimi zaman ise yerelden tanıdıklarımıza ulaşma yoluyla olabildiğince doğru bilgiye ulaşmaya çalıştık. Bununla birlikte, elbette topladığımız verilerde eksiklikler ve yanlışlıklar olabilir; bu durum kimi örneklerde Kent-Lab proje ekibinin hatasından veya dikkatsizliğinden kaynaklanmış olabilir, ancak çoğunlukla belediyelerin bu verileri kolay bir şekilde erişilebilir kılmamaları önemli olmaktadır. Bu çalışmanın sonunda hazırladığımız performans karnelerine gelecek olası itirazların ve düzeltmelerin insan hakları kenti kavramını yaygınlaştırmak ve anlatmak açısından faydalı olacağını belirtmek de isteriz.

---

⁷Buna bir örnek, toplumsal cinsiyet alanında belediye çalışanlarının kadın-erkek oranıdır. Birçok belediye raporlarında bu bilgiyi vermekte, ancak verse bile birimler ve yetkiler üzerinden ayrıştırmamaktadır.

⁸Örneğin bir belediyenin bir dezavantajlı gruba sunduğu hizmetlerden yararlananların sayısındaki senelik artışı içeren göstergeler.

YÖNTEM

Çalışmanın yürütülüş şekli açısından son bir noktaya daha değinmek isteriz: Gösterge setlerini belirlerken farklı dezavantajlı grupların farklı alanlardaki göstergeleri arasında bir standart kurmak mümkündü. Ancak bu seçenek belediyeler arasında değil dezavantajlı gruplar arasında bir kıyaslama yapmak için anlamlı olacaktı. Bu nedenle, kullanılan göstergelerde dezavantajlı gruplar için belirlenmiş olanlar, farklı başlıklar altındaki gösterge sayısı dahil, birbirinden farklıdır ve mevcut durumda bir büyükşehir belediyesinin diğerine oranla bir dezavantajlı grubun haklarına ilişkin nasıl bir performans gösterdiğini kıyaslamak amacıyla belirlenmiştir.

Kent-Lab bu izleme çalışması kapsamında aynı zamanda 30 büyükşehir belediyesinin kent konseyleri içinde aktif olan kişilere yönelik ve onların insan hakları kentleri vizyonunu ölçmeyi hedefleyen bir anket uygulamıştır. “Kent Konseylerine Yönelik İnsan Hakları Kentine İlişkin Toplumsal Farkındalık Anketi” e-posta grupları, mobil uygulamalar ve sosyal medya yoluyla defalarca kent konseylerinin üye olduğu platformlarla paylaşılmıştır. Burada defalarca paylaşıldığının altını çizmemizin nedeni, ankete geri dönüşte istediğimiz sonucu almakta epey zorlanmış olmamızdır.

Kent-Lab bu anket çalışmasını ilk tasarlarken asgari 60, azami 120 kişiye ulaşmak gibi bir hedef belirlemişti. Anket çalışmasını yaygınlaştırma çabamızla bu hedef içinde kalan katılımcı sayısına ulaştık. Ancak katılımcıların profilini incelediğimizde, özellikle kimi belediyelerden diğerlerine kıyasla daha fazla sayıda kişiden geri dönüş aldığımızı fark ettik. Bunun anket sonuçlarında bir sapma yaratmaması amacıyla, geri dönüşlerin bazılarını da eledik ve anket sonuçlarını analiz ederken 56 katılımcıdan gelen cevapları dikkate aldık.

---

⁹Görece yeni kurulmuş olsa bile içine dahil olan kişilerin niteliği gereği hem yerel yönetimlere hem de yereldeki sivil toplum kuruluşlarına erişme şansı yüksek bir dernek olarak, bu durumun Türkiye’de insan hakları alanında genel olarak yaşanan gerilemenin yarattığı kayıtsızlık açısından anlamlı olduğunu düşünüyoruz.

YÖNTEM

Kent-Lab'ın uyguladığı anket kapsamında sorular Etkiniz Programı uzmanlarından gelen görüşler dikkate alınarak hazırlanmıştır ve insan hakları kentlerinin bilinirliği, katılımcı süreçlere katılım ve izleme/gösterge çalışmaları konusunda deneyim başlıklarında genel resmi ortaya koymayı amaçlamıştır. Katılımcılara yöneltilen sorular Tablo 1'de listelenmiştir:

Tablo 1: Kent Konseylerine Yönelik İnsan Hakları Kentine İlişkin Toplumsal Farkındalık Anketi Soruları

Belediyenizin stratejik plan hazırlama sürecine katıldınız mı?
Belediyenizin stratejik plan/eylem izleme süreçlerine katıldınız mı?
Belediyenizin gösterge belirleme/veri toplama süreçlerine katıldınız mı?
Belediyenizin çalışmaları kapsamında herhangi bir dezavantajlı gruba yönelik politika/uygulama geliştirme süreçlerine katıldınız mı?
Hak alanlarıyla ilgili katıldığınız eğitimler var ise nelerdir?
Belediyeniz kendi personeline genel olarak insan hakları veya farklı dezavantajlı grupların hakları hakkında eğitimler veriyor mu?
Belediyenizin genel olarak insan haklarına ve/veya farklı dezavantajlı gruplara yönelik eylem planları var mı?
Belediyenizin insan haklarına ve/veya farklı dezavantajlı gruplara yönelik eylem planları var ise nelerdir?
Daha önce 'İnsan Hakları Kenti' kavramını duydunuz mu?
Daha önce 'İnsan Hakları Kenti Deklarasyonunu' duydunuz mu?
Belediyenizin 'İnsan Hakları Kenti' kavramına ilişkin bir çalışması (bilgilendirme toplantısı, strateji belgesi, eylem planı) bulunuyor mu?
Kent Konseyi olarak 'İnsan Hakları Kenti' ile ilişkili bir çalışmanız bulunuyor mu?
Kent Konseyi içinde hangi dezavantajlı gruplar, ne şekilde temsil ediliyorlar?
"Yerel yönetimler evrensel insan hakları norm ve standartlarını kent politikalarına, uygulamalarına ve hizmetlerine dahil ederek, yerele ve gündelik hayata uyarlamalıdır." Bu ifadeye katılıyor musunuz?
"Belediyemiz plan/uygulama geliştirme süreçlerinde ulusal ve yerel göstergeleri dikkate almaktadır." Bu ifadeye katılıyor musunuz?
"Belediyemiz plan/uygulama çalışmalarının etkilerini belirlenmiş ulusal/yerel göstergeleri dikkate alarak izlemekte ve raporlamaktadır." Bu ifadeye katılıyor musunuz?
"Göstergelerin önemi, göstergelerin geliştirilmesi ve veri toplama konularında yeterince bilgi sahibiyim." Bu ifadeye katılıyor musunuz?
"Belediyemizin personeli farklı grupların ihtiyaçları hakkında yeterli bilgiye sahiptir." Bu ifadeye katılıyor musunuz?
"Belediyemiz farklı gruplara yönelik politika ve uygulamaları hakkında ihtiyaçları gözetererek yeterli ve kolay erişilebilir şekilde bilgilendirme yapmaktadır." Bu ifadeye katılıyor musunuz?
Belediyeniz farklı grupların ihtiyaçlarını tespit etmek için hangi yöntemleri kullanmaktadır?
Belediyenizin stratejik planında farklı dezavantajlı gruplara ilişkin hangi göstergeler belirlenmiştir?
Belediyeniz içinde kaç müdürlük/birim farklı dezavantajlı gruplara özel çalışma yürütüyor?
İnsan hakları kenti haline gelmek için belediye ve kent konseyi bünyesinde sizce neler yapılmalı?

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN İNSAN HAKKI KENTİ PERFORMANSLARI

GÖSTERGELER VE SONUÇLAR

Bu bölümde açıklanan sonuçlar, Ek l’de paylaşılan “ortak göstergeler”, “çocuk”, “kadın”, “yaşlılar” ve “engelliler” başlıklarında belirlenmiş göstergelerden üretilmiş tabloları temel almaktadır. Ek l’de yer alan her tabloda ilgili gösterge ve bu gösterge açısından durumu olumlu görülmüş büyükşehir belediyelerinin bulunduğu iller sıralanmıştır. Bölümün devamında her başlık altındaki toplam göstergeler ve belediyelerin elde ettiği sonuçları içeren bir karne paylaşılmaktadır. Bölümün sonunda ise tüm bu izleme çalışmasının sonuçlarına ilişkin değerlendirme yapmaktayız.

İNSAN HAKLARINA İLİŞKİN ORTAK GÖSTERGELER

Yapılan eleme ve eklemelerden sonra insan hakları alanına ilişkin ortak göstergeler büyükşehir belediyelerinin insan hakları eğitimi, insan haklarını anaakımlaştırma, katılımcı mekanizmaları kullanma, ulaşım/kültürel-sosyal hayata katılım, afetlere hazırlık, sürdürülebilirlik, şikayet mekanizmaları oluşturmak ve güvenlik alanına dahil olmak konusundaki performanslarını içermektedir. Temiz suya erişim ile ilgili gösterge veriye ulaşmanın zorluğu nedeniyle şimdilik gösterge listesinden çıkartılmıştır.

Sonuçlar belediyelerin insan hakları eğitimi ve insan haklarını gündemleştirme konusunda çok az çaba içinde bulunduğunu göstermektedir. Ankara, İzmir ve Mersin büyükşehir belediyeleri bu konuda olumlu performans sergileyen üç örnektir. Büyükşehir belediyelerinin hiçbirinin genel nitelikte bir insan hakları eylem planı bulunmamaktadır.

Elbette bazı belediyelerin değişik dezavantajlı grupları temel alan belgeleri ve eşitlik eylem planları bulunmaktadır. Bu tür belge ve planların bulunduğu örneklerde genel olarak görülen bir izleme yönteminin ve performansı izlemeye temel olacak göstergelerin göz ardı ediliyor oluşudur. Farklı dezavantajlı gruplara ilişkin kendi göstergelerini hazırlayan tek örneğin Eskişehir Büyükşehir Belediyesi olduğu tespit edilmiştir. Yerel yönetimlerin hak alanında gösterge üretmek konusuna yeterince önem vermemeleri, her alandaki izleme çalışması için bir handikaptır.

İnsan hakları alanını bütüncül şekilde ele alan, BM sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin tamamı üzerinden yola çıkacak politika belgeleri üretilmemiştir. Türkiye'deki belediyeler üzerinde yürütülecek savunuculuk çalışmasında alanın bütüncül niteliği ve farklı alanlarda oluşturulan kapasitenin birbirini besleme özelliği özellikle vurgulanmalıdır.

İNSAN HAKLARINA İLİŞKİN ORTAK GÖSTERGELER

İzleme çalışması ayrıca belediyelerin genel olarak insan hakları özel olarak farklı dezavantajlı grupların hakları konusunda eğitimde kendilerini daha çok bir hizmet sağlayıcısı olarak gördüklerini göstermektedir. Kimi belediyelerde belediye personeline belli alanlarda eğitim verildiği görülmektedir; ancak bunların sürdürülebilirliği tartışmalıdır ve genellikle bir proje faaliyeti olarak gerçekleştirilmiş tek seferlik eğitimler olduğunu varsaymak mümkündür. Tüm belediyeler için insan hakları kenti alanında yapılacak savunuculuk çalışmalarında bu tür eğitimlerin sadece belirli alanlarda çalışanlar değil, tüm belediye personeli için zorunlu olması ve istihdam politikasının kalıcı bir unsuru haline getirilmesi gerektiği mutlaka vurgulanmalıdır.

Bazı göstergeler ise belediyelerin performansına ilişkin yetersiz bilgi vermektedir. Örneğin, her belediyenin afet koordinasyonu konusunda faal olması, AFAD bünyesinde kurulmuş yapı ile alakalıdır. Merkezi hükümet yapısı ile koordinasyon içinde kurulmuş bu tür merkezlerin varlığı, belediyelerin afet koordinasyonu hakkındaki kurumsal performanslarını anlamak açısından yeterli değildir.

İNSAN HAKLARINA İLİŞKİN ORTAK GÖSTERGELER

Benzer şekilde, ulaşım alanında hemen her belediyenin olumlu performans göstermesinin temel nedeni bu konuda denetime tabii olmalarıdır. Yine sportif/kültürel faaliyetler konusunda her belediye aktiftir; ancak bu faaliyetlerin yüzde olarak nüfusun ne kadarına ulaştığı, her grubun bunlardan eşit şekilde yararlanıp yararlanmadığı gibi elzem verilere ilişkin bilgilere tutarlı bir şekilde ulaşmak imkansızdır. Her belediye aynı zamanda sağlık hizmetleri konusunda da aktiftir.

Kurumsallaşmış şekilde barınma konusuna yatırım yapan tek belediye ise İstanbul Büyükşehir Belediyesidir. Belediyelerin tamamının acil çağrı merkezi bulunmaktadır. Ancak bu merkezlerin ne kadar etkin çalıştığına ilişkin göstergeleri oluşturmak yerelden gelecek bilgilerle mümkün olacaktır.

Kent konseyleri ile ilgili sonuçlar incelenirken, büyükşehir belediyeleri arasında seçilmiş başkanları görevden alındığı için bu tür mekanizmaları çalışmayanlar olduğunu akılda tutmak gerekir. Kent konseyleri ile ilgili ileride genişletilecek bir çalışma bu konseylerin kompozisyonuna dair göstergeleri de içermelidir; bu çalışmada ise bu tür göstergeleri tutarlı biçimde oluşturacak verilere ulaşamadığımızdan, bunları şimdilik kapsam dışında bıraktık.

ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

Çocuk hakları alanında katılım başlığı altındaki göstergelere ilişkin sonuçlar büyükşehir belediyelerinin genelinin çocuk haklarını anaakımlaştırmakta fazla çaba göstermediğine, bu alana hizmet çerçevesinden yaklaştığına işaret etmektedir. Çocuklar belediyeler açısından önemli ölçüde hizmet alan kişi konumundadır; bu hizmetlerden yararlanan ve hakları olan bireyler olarak görülmemektedir.

Çocuk haklarına ilişkin katılımcılık açısından performansa bakıldığında Eskişehir, İzmir ve Mersin büyükşehir belediyeleri ön plana çıkmaktadır. Bu 3 belediyenin bir çocuk hakları danışma birimi ile bu birime ayrılmış bütçesi ve toplanma mekânı, çocuklara ilişkin belirlenmiş hak temelli kuralları bulunmaktadır. Yine belediyelerin temel dönemsel strateji belgelerinin geliştirilmesinde çocukların görüşüne başvuranlar bu 3 belediye ile Bursa Büyükşehir Belediyesi olarak ortaya çıkmaktadır. Eskişehir, İzmir ve Mersin Büyükşehir belediyeleri aynı zamanda çocuk hakları birimi ile düzenli toplantılar yapmakta, belediye projelerinin çocuk haklarına etkisini gözetmekte, çocuklar için erişilebilir olan şikayet mekanizmalarını işletmekte, belediye çalışanlarını çocuk hakları konusunda bilgilendirmeye yönelik faaliyetler düzenlemektedir. Çocuklara yönelik hizmet sunanların bu alandaki farkındalıklarına ilişkin bir çalışma yapmış tek belediye ise Eskişehir Büyükşehir Belediyesidir.

Çocuk hakları konusunda belediye çalışanlarının kapasitesini artırmaya çalışan belediye sayısı görüldüğü üzere çok sınırlıdır ve bu özellikle çocuklara sunulan hizmetler açısından büyük önem taşımaktadır. Belediyelerin yereldeki yurttaşlara erişme imkanı dikkate alındığında, belediyelerin çocuk hakları konusundaki bilgilendirme çalışmaları genel olarak yetersizdir.

ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

Konu çocuklara hizmet sunmaya geldiğinde her belediye aktiftir. Hemen her belediyenin çocuklara yönelik merkezleri, sportif-kültürel faaliyetleri, kursları ve sağlık hizmeti imkanları bulunmaktadır. Ancak temel bir kılavuz belge olmadan çocuklara ilişkin hizmetlerin her gruba eşit ve her grubun ihtiyaçlarını dikkate alacak şekilde tasarlanmasında yetersizliğin olması olasıdır. Faaliyet raporlarında sadece bu imkanlardan yararlanmış olanların sayısı verildiğinden, bu hizmetlerin kent içinde ve farklı gruplar arasında ne kadar eşit bir şekilde dağıldığını anlamak mümkün olmamaktadır.

Sadece Ankara Büyükşehir Belediyesinin çocuklar için bir koruma evi bulunduğu görülmektedir. Belediyelerin şiddet gören çocuklara ilişkin farkındalıkları ve hizmetlerinde genele bakıldığında bir yetersizlik net olarak görülmektedir.

Risk altında kabul edilebilecek çocuklar konusunda çalışan belediyeler bulunmaktadır ancak bu çalışmaların hedef kitleler ve yaklaşımları açısından farklılıklar söz konusudur. Bu farklılığa 'risk altında çocuğun' tanımlanış şekli de dahildir.

KADIN HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yerel yönetimlerin performanslarına ilişkin çalışmalarda genelde kadınlara yönelik hizmetler üzerine odaklanılmaktadır. Halbuki insan hakları kenti perspektifinden bakıldığında bu alan öncelikle belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliğini kendi içerisinde ne denli gerçekleştirdiğine ilişkindir. Bu konuda seçilmiş yöneticiler içerisinde kadın temsil oranı elbette önemlidir; ama yeterli bir ölçüt değildir. Belediye personeli, birimleri ve yönetim kadroları içindeki kadın-erkek oranı bir belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliğini ne denli ciddiye aldığına dair en önemli ölçütlerden biridir. Dünyadaki insan hakkı kenti uygulamalarına bakıldığında belediyelerin ihale şartnamelerinde hizmet aldıkları şirketlere ilişkin de toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kriterler belirledikleri görülmektedir. Buradaki mantık çok basittir; kadınları çalışma alanında dışlayan bir belediyenin kadınlara yönelik hizmetlere ilişkin ufku da yetersiz kalacaktır.

Büyükşehir belediye meclislerinin toplam üye sayısı 2.507'dir ve bunların sadece 232'si, yani yüzde 9,2'si kadındır. Belediye meclisinde kadın üye sayısının toplamın yüzde 30'unun üzerinde olduğu hiçbir büyükşehir belediyesi bulunmamaktadır. Belediyelerin karar alıcı yapılarındaki bu eşitsizlik, elbette tüm belediye hizmetlerini ve bu hizmetlerin verilmiş şekillerini etkileyen bir unsurdur.

KADIN HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

Belediye yönetiminde kadınlara yer veren belediye sayısında bir artış görülmektedir; ancak yine yönetici kadro içinde kadınların oranı eşit olmanın çok uzağındadır. Belediyelerin yönetim birimleri farklılaştığından ve yönetici konumundaki kadın sayısına ilişkin veriler de benzer şekillerde paylaşılmadığından, karar verici idari konumlardakiler arasındaki kadın-erkek oranına ilişkin bir veri oluşturmak mümkün değildir. 16 büyükşehir belediyesinde başkan yardımcısı düzeyinde kadın çalışan olduğu tespit edilmiştir; 23 büyükşehir belediyesinde ise müdür konumunda en az bir kadın bulunmaktadır. Belediyeler genelde faaliyet raporlarının girişinde toplam çalışanlar içindeki kadın-erkek oranını vermektedir; ancak bu belediye performansına dair bir yargıda bulunmak için yetersiz bir veridir.

Belediyelerin temel politika belgeleri olan stratejik planların oluşturulması sürecine tüm belediyelerin kadın alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarını dahil ettiği bir aşamaya henüz ne yazık ki gelinmemiştir. İzleme verileri bunun 30 büyükşehir belediyesinin 13'ünde yapıldığını göstermektedir.

Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda eğitim düzenleyen büyükşehir belediyesi sayısı da oldukça yetersizdir. Sadece 12 büyükşehir belediyesi kendi personel için kadın hakları ve toplumsal cinsiyet ile ilgili eğitimler yapmaktadır; ancak eğitim alanların belediye personelinin ne kadarına denk geldiği, bu eğitimlerin neleri içerdiği ve ne kadar düzenli olarak gerçekleştirildiği açık kaynaklardan ulaşılamayan bilgilerdir. Yine 12 belediyenin kentte yaşayan yurttaşlara yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri düzenlediği belirlenmiştir.

KADIN HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

Büyükşehir belediyelerinin sadece üçte birinin kadınlara yönelik hizmetlere odaklanan bir eylem planı bulunmaktadır. Tıpkı çocuklar gibi, kadınlara da hizmet alan kişiler olarak yaklaşmaktadırlar. Ancak sağlık, spor, kültürel faaliyetler açısından hizmet vermek yaygınken kadınların iş hayatına katılımını teşvik etmeye yönelik faaliyetleri önemseyen belediye sayısı sınırlıdır.

Belediyeler kadına yönelik şiddet ile ilgili çalışmalar yapmaktadır; ancak bu çalışmaların içeriğine ilişkin verilerde tutarlılık sağlanabilse, bu faaliyetlerin büyük bölümünün 8 Mart ve 25 Kasım ile sınırlı kaldığı görülecektir. Başka bir ifadeyle kadına yönelik şiddet konusu belediyelerin hizmetleri içerisinde içselleştirilmiş bir konu olmanın uzağındadır.

Kadın hakları çalanında çalışan örgütlerin sıkça belirttiği gibi, bu göstergelerde de ortaya çıkan sonuç sığınma evleri açısından kaygı verici bir görüntü çizmektedir. Sadece 11 büyükşehir belediyesinin bu tür bir sığınma evi hizmeti verdiği görülmektedir.

Kadın alanında kadınların kendilerini güvende hissedip hissetmediğini ölçen ve şiddetin mekansal analizini yapan tek yerel yönetim Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'dir. Şiddet olaylarının mekansal analizi belediyeler güvenlik hizmetlerinden sorumlu olmasalar bile, kadın hakları açısından ve belediye hizmetlerinin tasarlanması açısından elzemdir.

YAŞLI HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

Kent konseyi olan büyükşehir belediyeleri arasında bu konseylerin içinde yaşlı meclisi veya komisyonu bulunan yoktur. Bazı belediyelerde emekli meclisleri bulunmaktadır, hatta bu emekli meclisleri yaşlı meclisleri ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu belediyelerin yaşlılara bakış açısını anlamak için önem taşıyan bir husustur; öncelikle emeklilik yaşlanmak için eşik kabul edilmektedir, ikinci olarak her birey emek piyasasında çalışma ve hatta emekli olma imkanına sahip olmadığından yaşlı nüfusun önemli bir bölümü belediye karar alma süreçlerine katılımın dışında bırakılmaktadır.

Bununla birlikte yaşlılara ilişkin müdürlükleri bulunan belediyeler mevcuttur. Kimi durumlarda 'yaşlı ve engelli' olarak ifade edilen yapılar da karşımıza çıkmaktadır; bu iki grubun belli açılardan ortak ihtiyaçlarının bulunması, aralarında ciddi farklılıklar olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bunun ötesinde bu durum söz konusu belediyelerin yaşlılığa bir engellilik türü olarak yaklaştığı anlamına gelmektedir.

Yaşlı/kıdemli yurttaşların en temel katılım imkanlarının oldukça sınırlı olduğu bu şartlar altında, katılıma ilişkin diğer göstergeleri çalışmanın dışında bıraktık. Yukarıda belirtilen göstergelerin genel resmi ortaya koymak açısından şu an için yeterli olduğunu düşündük. Özellikle Covid-19 pandemisi sonrasında yaşlı dostu kentlere yönelik sivil toplum faaliyetlerinde bir artış görüldüğünden, bu konunun alanda savunuculuk yapan kuruluşlar tarafından önemsenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

YAŞLI HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

Büyükşehir belediyelerinin yaşlı nüfusa büyük ölçüde belli bir yaşın üzerindeki nüfus olarak değil, emek piyasası dışında kalan nüfus olarak yaklaşmasının doğal bir sonucu olarak belediyelerin sağladığı yaşam boyu eğitim ve istihdam temelli hizmetler oldukça kısıtlıdır. Sadece 12 büyükşehir belediyesinin yaşam boyu eğitim hizmetleri verdiği saptanmıştır, ancak bu hizmetlerden 65 yaş ve üstü kentlilerin ne ölçüde yararlandığı belirsizdir. Özellikle yaşlı nüfus oranının artmakta olduğu kentlerde yaşlı yoksulluğunun da yükselmesi ciddi bir olasılık olduğundan, yaşlı kişilerin istedikleri takdirde istihdam hayatı içinde kalabilmelerine imkân sağlayacak hizmetlerin oluşturulması ve hatta bunun belediye istihdam politikası içinde de gözetilmesi gereklidir.

Belediye personeli içinde yaş ayrımcılığına ilişkin farkındalığı arttırmak konusunda sadece Ankara ve Mersin büyükşehir belediyeleri çalışma yapmıştır. Sadece 4 büyükşehir belediyesi yaşlılık konusunda personeline hizmet içi eğitim düzenlemiş, 6 büyükşehir belediyesi ise yurttaşlar için yaşlı haklarına yönelik eğitim faaliyeti düzenlemişlerdir. Yaşlı hakları da tıpkı çocuklar ve kadınlar gibi hizmetlere ilişkin bir konu olarak görülmektedir.

YAŞLI HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

Belediyelerin geneline bakıldığında yaşlı nüfusa yönelik evde bakım ve evde sağlık hizmetlerinin her belediyede olduğu görülmektedir. Bu olumlu tablo büyük ölçüde merkezi hükümetin bu alanda geliştirdiği programın bir sonucudur.

Bakım hizmetlerinde çeşitliliğin sağlanması, yaşlılığa bağlı belirli hastalıklara ilişkin özel hizmetlerin verilmesi ve huzurevleri konusunda genele bakıldığında ciddi bir eksiklik olduğu görülmektedir. 30 büyükşehir belediyesinin 17'sinin huzurevinin bulunduğu saptanabilmektedir; bu huzurevlerinin kapasitesinin yeterliliğini sorgulamak ise mevcut verilerle imkansızdır.

Şiddet ve istismara uğrayan yaşlılar için sığınma evi olan belediye bulunmamaktadır. Bu durumdaki yaşlı bireylere hukuki desteği sadece Ankara ve Mersin büyükşehir belediyeleri vermektedir.

Yaşlı hakları konusunda Mersin Büyükşehir Belediyesinin performansı dikkat çekicidir ve bu sonuç sivil toplumla işbirliği içinde yürütülen hedefe yönelik çalışmaların belediyelerin yaklaşımı ve hizmetlerinde nasıl bir farklılık yaratabildiğine çok iyi bir örnek teşkil etmektedir.

ENGELLİ HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

Belediyelerin birbirlerine benzer ihtiyaçları olan iki gruptan biri olarak gördükleri engelliler, yaşlılara kıyasla katılımcı mekanizmalara daha fazla dahil olabilmektedir. 30 büyükşehir belediyesinin yarısından fazlasının kent konseyi içinde bir engelli meclisi bulunmaktadır. Katılım açısından önemli bir unsur olan belediye personeli içindeki engelli kişi oranı konusundaki veriler ise tutarlı bir şekilde ulaşılabilir olmanın uzağındadır.

Sadece 5 belediyenin engellilere yönelik eylem planları mevcuttur. Belediyelerin sorumlu oldukları tüm mekanların ve hizmetlerin farklı engelleri olan kişilere göre tasarlanması bir ihtiyaç olduğundan, bu alana ilişkin genel bir plan olmaksızın sağlanan hizmetlerde eksikliklerin olması kaçınılmazdır. Ayrıca bu tür eylem planlarının hazırlanması katılım için de önemli imkanlar sağladığından, bu planların yokluğu hizmetler ile engelli ihtiyaçları arasında bir denge kurulmasını da güçleştirmektedir.

Bununla birlikte engellilere yönelik hizmet birimleri hemen her belediyede kurulmuştur. Bu birimlerin geri kalan dezavantajlı gruplara yönelik olanlara kıyasla diğer belediye birimleri ile daha fazla koordinasyon içinde çalıştıkları görülmektedir. Tıpkı yaşlılarda olduğu gibi, engellilere yönelik evde bakım hizmetleri de her belediyede mevcuttur ve yine Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının yürüttüğü politikanın bir çıktısıdır. Engellilere yönelik ulaşım imkanlarının geliştirilmesi ve engelliler için sportif/kültürel faaliyetlerin düzenlenmesinde de oldukça aktif olunduğu gözlemlenmiştir.

ENGELLİ HAKLARINA İLİŞKİN GÖSTERGELER

30 büyükşehir belediyesi arasında 14'ünün belgelerinde engellilere yönelik kentsel mekân düzenlemelerine ilişkin bilgilere rastlanabilmiştir. Bu diğer belediyelerde bazı mekân düzenlemelerinin yapılmadığı anlamına gelmemektedir; ancak bu 14 belediyenin bu alanda daha fazla çaba gösterdiğine işaret etmektedir.

Engelli bireylerin bilgi teknolojilerine erişimi konusunda faaliyet gösteren belediye sayısı 20'dir. Ancak bu bilgi teknolojilerini kullanarak engellilere özel hizmet üreten belediye sayısı kısıtlıdır. Engelliler için özel kent haritası üretmiş ve bu konuda engellilere eğitim sağlayan sadece 3 belediye olduğu görülmüştür.

Belediye personelinin engellilik konusunda eğitilmesi yönünde çaba gösteren belediye sayısı 14'dür. Buna karşın 28 belediyenin son bir yıl içerisinde engellilik hakkında bir kongre, toplantı veya çalıştay düzenledikleri anlaşılmaktadır.

Engellilere yönelik hizmetlerde çeşitliliğin sağlanmasında eksiklikler olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin rehber köpeklerin kullanımı gibi bir uygulama sadece 2 belediye tarafından hayata geçirilmiştir.

Sadece 11 büyükşehir belediyesi şiddete maruz kalan engelliler için hizmet geliştirmiştir. Yine sadece 7 büyükşehir belediyesi besin alerjisi olan kişilerin özel ihtiyaçları olduğunu varsayarak hizmetlerinde bu yönde değişiklikler yapmışlardır.

İZLENME GÖSTERGELERİ İŞİĞİNDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARNESİ

Tablo 2, İnsan hakları kenti kavramı temelinde büyükşehir belediyeleri için yapılmış izleme çalışmasından çıkan sonuçları özetlemektedir. Her izleme başlığında ilgili belediyenin olumlu değerlendirilen performansları ile ilişkili gösterge sayısı görülebilir.

26 adet ortak gösterge üzerinden yapılan değerlendirmede, genel anlamda hak temelli yaklaşım açısından en iyi performansı gösterenler Ankara (24) ve İzmir (21) büyükşehir belediyeleridir. En düşük performansı gösterenler ise Mardin (10), Aydın (11) ile Diyarbakır ve Van (12) büyükşehir belediyeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Belediyelerin ortak göstergelerdeki ortalama performansı 26 gösterge üzerinden 15,6 olarak hesaplanmıştır. Ancak bu olumlu oran ilgili bölümde belirtildiği üzere büyük ölçüde insan hakları yaklaşımına ilişkin yeterli bilgi vermeyen göstergelerin bir sonucudur. Daha önce ifade edildi gibi büyükşehir belediyelerinin hak alanına bütüncül şekilde bakışlarında ciddi yetersizlikler mevcuttur.

24 adet ortak gösterge üzerinden yapılan değerlendirmede, çocuk hakları açısından en iyi performansı gösterenler Eskişehir (23), İzmir ve Mersin (22) ile Bursa (18) büyükşehir belediyeleridir. En düşük performansı gösterenler Ordu Büyükşehir Belediyesidir (3). Sadece 6 belediye toplam gösterge sayısının yarısında olumlu değerlendirme alabilmiştir. Belediyelerin çocuk hakları göstergelerindeki ortalama performansı 24 gösterge üzerinden 7,9 olarak hesaplanmıştır.

30 adet ortak gösterge üzerinden yapılan değerlendirmede, kadın hakları açısından en iyi performansı gösterenler Eskişehir (27) ile İzmir ve Gaziantep (25) büyükşehir belediyeleridir. Kadın hakları alanında 19 belediye gösterge sayısının yarısından düşük bir puanda kalmıştır. Belediyelerin kadın hakları göstergelerindeki ortalama performansı 30 gösterge üzerinden 12,6 olarak hesaplanmıştır.

İZLENME GÖSTERGELERİ İŞİĞİNDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARNESİ

31 adet ortak gösterge üzerinden yapılan değerlendirmede, yaşlı hakları açısından en iyi performansı gösterenler Mersin (25) ile Gaziantep ve İzmir (20) büyükşehir belediyeleridir. Bu alanda sadece 4 belediye gösterge sayısının yarısından fazlasında olumlu değerlendirme alabilmiştir. Belediyelerin yaşlı hakları göstergelerindeki ortalama performansı 31 gösterge üzerinden 8 olarak hesaplanmıştır.

24 adet ortak gösterge üzerinden yapılan değerlendirmede, engelli hakları açısından en iyi performansı gösterenler Antalya (23) ile Mersin ve İzmir (21) büyükşehir belediyeleridir. Bu alanda sadece 4 belediye gösterge sayısının yarısından fazlasında olumlu değerlendirme alabilmiştir. 30 büyükşehir belediyesinin 12'si gösterge sayısının en az yarısına eşit puana ulaşmıştır. Belediyelerin yaşlı hakları göstergelerindeki ortalama performansı 24 gösterge üzerinden 12 olarak hesaplanmıştır.

Farklı dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerdeki sayı dikkate alındığında, bu alanlardaki performansların neden düşük çıkmış olduğu sorgulanabilir. Bu elbette ki tüm bu gruplara sadece hizmet alan bireyler olarak yaklaşmanın doğal bir sonucudur. Belediyelerin büyük bölümü bunun ötesine geçen ve insan hakları kentleri için önem taşıyan göstergeler konusunda sınıfta kalmaktadır. Bu kötü performansın temel nedeni de aslında insan haklarına ilişkin bütüncül ve kapsayıcı bir yaklaşımın geliştirilmemiş ve içselleştirilmemiş olmasıdır.

Toplam 135 gösterge üzerinden en yüksek puana ulaşanlar İzmir (109), Mersin (108) ve Ankara (99) büyükşehir belediyeleridir. En düşük performansa sahip olanlar ise Diyarbakır (25) ve Van (28) büyükşehir belediyeleridir. Seçilmiş başkanları görevden alınmış belediyelerin her alanda başarısız oldukları görülmektedir. Belediyelerin insan hakları göstergelerindeki ortalama performansı 135 gösterge üzerinden 56,5 olarak hesaplanmıştır.

İZLENME GÖSTERGELERİ İŞİĞİNDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARNESİ

İzmir Büyükşehir Belediyesi toplamda en iyi performansa sahip olduğu gibi, her başlık altında da tutarlı bir şekilde yüksek puan almıştır. Ankara, Eskişehir ve Mersin belediyeleri de farklı başlıklarda tutarlı iyi performansa sahiptirler. Bu belediyeler ileriki dönemde Türkiye’de insan hakları kenti fikrini hayata geçirecek kapasiteye ulaşmış görünmektedir.

Hemen her alanda, belediyelerin ortalama karne notunu yükselten az sayıdaki belediyenin iyi performansındır. Bu nedenle büyükşehir belediyeleri genelde insan hakları kenti hedefine ulaşmanın epey uzağında oldukları izlenimi vermektedir.

Oldukça daraltılmış göstergeler üzerinden ulaşılan bu puanların işaret ettiği genel görünüm, daha yüksek sayıda gösterge ile çalışılmış olsaydı daha da olumsuz olacaktı. Bu nedenle, basitleştirilmiş biz izleme çalışması bile Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin kentlerinde yaşayanların haklarını algılamakta ve bu hakları hayata geçirecek araçlar tasarlamak ve uygulamakta yetersiz olduklarını göstermektedir.

Ulaşılan sonuçlar istikrarlı bir şekilde sivil toplum örgütleri ile çalışan, uluslararası ağlara aktif şekilde dahil olan, “proje yapmayı bir amaca ve öğrenmeye matuf hale getiren” belediyelerin daha başarılı olduğuna işaret etmektedir. Yine bu sonuçlar merkezi hükümetin koordinasyonu altında belli gruplara yönelik hizmetlere sağlanan teşviklerin her belediyeyi olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 2: Büyükşehir Belediyelerinin İnsan Hakları Karnesi

	Ortak Göstergeler (Gösterge Sayısı: 26)	Çocuk (Gösterge Sayısı: 24)	Kadın (Gösterge Sayısı: 30)	Yaşlılar (Gösterge Sayısı: 31)	Engelliler (Gösterge Sayısı: 24)	Karne (Toplam Gösterge Sayısı: 135)
Adana	17	6	23	3	13	62
Ankara	24	16	24	18	17	99
Antalya	15	4	11	14	23	67
Aydın	11	6	21	7	4	49
Balıkesir	17	9	9	6	15	56
Bursa	19	18	24	7	17	85
Denizli	18	6	11	3	9	47
Diyarbakır	12	4	1	2	6	25
Erzurum	14	5	6	4	7	36
Eskişehir	19	23	27	5	19	93
Gaziantep	19	9	25	20	17	90
Hatay	16	4	10	6	9	45
İstanbul	17	12	22	13	17	81
İzmir	21	22	25	20	21	109
Kahramanmaraş	15	4	7	7	11	44
Kayseri	13	5	2	4	7	31
Kocaeli	16	7	9	10	11	53
Konya	13	5	6	3	6	33
Malatya	15	4	8	9	11	47
Manisa	16	5	8	3	10	42
Mardin	10	4	3	3	11	31
Mersin	19	22	21	25	21	108
Muğla	16	5	11	8	12	52
Ordu	14	3	9	4	9	39
Sakarya	15	5	1	7	8	36
Samsun	13	5	11	10	11	50
Şanlıurfa	17	6	16	8	10	57
Tekirdağ	16	5	3	5	12	41
Trabzon	18	6	21	5	11	61
Van	12	4	3	2	7	28

İZLENME GÖSTERGELERİ IŞIĞINDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARNESİ

İzleme çalışmasından elde edilen bu veriler aynı zamanda Kent-Lab'ın düzenlediği İnsan Hakları Kentine İlişkin Toplumsal Farkındalık Anketi sonuçları ile de birlikte okunmalıdır. Anket halihazırda kent konseylerinde aktif olan, yani katılımcı mekanizmalara erişim konusunda daha avantajlı bireyleri hedef almıştır.

Yönteme ilişkin bölümde açıklandığı gibi Kent_lab'ın bu izleme çalışması kapsamında kent konseylerinde aktif olan kişileri hedefleyerek yürüttüğü anket çalışmasına gelen geri bildirimlerden 56'sının sonuçları analiz edilmiştir. Anket sorularına cevap veren bu 56 kişinin üçü bir kent konseyinde başkan, biri eski genel başkan, altısı genel sekreter, 11'i yürütme kurulu üyesi, biri koordinatör, üçü kadın meclisi üyesi, ve geri kalanı üye veya gönüllü olarak görev yapmaktadır.

Türkiye'deki mevcut kanuni düzenlemelere açısından göre stratejik planların hazırlanması belediyelerin katılımcılığı sağlamak açısından en önemli mekanizmalarındandır. Bazı belediyeler stratejik plan hazırlama süreçlerinde bu tür katılımcılığı sağlamaya yönelik yöntemleri kullanmaya özen göstermektedir. Ancak, anket sonuçlarına göre 56 katılımcıdan 32'si belediyelerinin stratejik plan çalışmalarına katılmıştır. Ankete katılan kişilerin zaten belediyelerde aktif çalışan kişiler olduğu düşünülürse, bu oran aslında düşüktür.

Stratejik planlar ayrıca bir belediyenin tüm hizmetlerinin resmini görmek, bu hizmetlere ilişkin göstergeleri belirlemek için bir olanak sağlamaktadır. Farklı temalar veya hedef gruplar için hazırlanmış eylem planları ile stratejik planlar bir bütünlük arz etmelidir ve özellikle izlemeye yönelik göstergelerde ortaklık sağlanmalıdır. Bir belediyenin stratejik planı ne kadar iyi yapılmış olursa olsun, göstergeler düzgün belirlenmemişse ve bir izleme stratejisi oluşturulmamışsa uygulamasının takip edilmesi de güç hale gelmektedir. Yine belediyelerin stratejik planlar içinde göstergelere dikkat göstermesi, bu tür izleme yöntemlerinin kurumsal kültürün parçası haline gelmesini kolaylaştıracak ve faaliyet raporları gibi daha kısa dönemli belgelerin bilgi sağlama kapasitesini arttıracaktır.

İZLENME GÖSTERGELERİ İŞİĞİNDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARNESİ

Belediyeler stratejik plan hazırlık süreçlerinde katılımcı yöntemler kullansalar bile genellikle hem planın uygulama safhası için bir izleme yöntemi tasarlamakta ve hayata geçirmekte yetersiz kalmakta, hem de bu tür izleme süreçlerini katılımcı bir şekilde yürütmekten kaçınmaktadırlar. Bu durum, belediye karar alma süreçlerine katılım açısından ciddi bir handikaptır çünkü sürekliliğin sağlanmasını güçleştirmekte ve bu süreçlere dahil olan kişileri önerilerinin hayata ne ölçüde geçirildiğini, geçirilemediyse neden geçirilemediğini anlama imkanından yoksun bırakmaktadır. Halbuki oldukça yaygın bir şekilde hem belediye personeline hem sivil topluma verilen stratejik planlama eğitimleri izleme süreçlerinin önemine dikkat çeker; hatta son 20 yılda bu izleme süreçlerinin daha etkin hale gelmesine yönelik birçok yöntem de geliştirilmiştir. Süreçlerin bu şekilde yürütülmüyor olması başlı başına haklardan standartlara uygun bir şekilde yararlanmanın önünde bir engeldir; hak alanlarının kendisi açısından ise bütüncül yaklaşımların geliştirilmesi, bir belediye başkanından diğerine tümüyle değişmeyen istikrarlı ve sürdürülebilir politikaların ve uygulamaların uygulamaya konmasını olumsuz etkilemektedir.

Anket sonuçları, stratejik planın hazırlık sürecinde katılımın bir nebze olsa da sağlandığını ama performansı izlemeye imkân veren izleme süreçlerinde bunun gözardı edildiğini göstermektedir. Katılımcıların sadece yüzde 17,9'u stratejik planların izleme çalışmaları içinde yer almıştır. Benzer şekilde, katılımcıların yaklaşık yüzde 90'ı belediyelerinin gösterge belirleme/veri toplama süreçlerine hiç katılmamıştır. Yukarıda belirtilen hususlara ek olarak, bu sivil toplum çalışmaları için de ciddi bir sorun yaratmaktadır. Gösterge belirleme, veri toplama ve izleme ancak süreç içerisinde, deneme yanılma yoluyla öğrenilen bir beceridir.

İZLENME GÖSTERGELERİ İŞİĞİNDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARNESİ

Bu nedenle bir yerel yönetim izleme alanında katılımcılığa ne kadar az önem veriyorsa, bu yerel yönetimle çalışan sivil toplumun becerileri de o ölçüde yetersiz kalıyordur. Hak alanlarında izleme çalışmaları yapılırken yerelleşmenin önemine daha önce değindik; izleme çalışmasının sonuçlarını tartışırken ise bazı göstergelerin aslında niteliğe dair hiçbir şey göstermediğine dair örnekler paylaştık. Anket sonuçları, insan hakları alanında ve elbette bu şemsiye altına giren dezavantajlı gruplara ilişkin haklar alanında etkili izleme çalışmaları yapılması ve sonucunda etkili politikalar üretilebilmesi için hem belediyeler hem belediyeler içinde aktif çalışan kişiler için kapasite oluşturacak faaliyetlerin gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Farklı dezavantajlı gruplara yönelik sorular 56 katılımcıdan sadece 19'unun belediyelerinin bir dezavantajlı gruba yönelik politika uygulama/geliştirme süreçlerinde rol aldığını göstermektedir. İlgili soruya cevap veren 50 kişiden 17'si hak alanındaki hiçbir eğitim almamıştır. Eğitim alanların büyük bölümü toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin eğitimlere katılmışlardır. Bunu yaşlı ve engelli hakları alanındaki eğitimler izlemektedir. Üç kişi eşitlik eylem planlarına ilişkin eğitimlere katılmıştır. Katılımcılar kent konseyleri içinde çalışan kişiler oldukları düşünülürse ve bu konseylerin kentlerde insan hakları standartlarına ulaşılması ve dezavantajlı grupların haklarının korunması açısından sivil toplum için en önemli kurumsal yapı olduğu dikkate alınır, insan hakları kenti konusunda birerleme sağlamak için kent konseylerine yönelik standart ve sürekliliği olan eğitim çalışmalarının hayata geçirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

İZLENME GÖSTERGELERİ İŞİĞİNDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARNESİ

Katılımcıların yüzde 64'ü belediyelerin kendi bünyesindeki personele insan hakları veya farklı dezavantajlı grupların hakları hakkında eğitimler vermediğini söylemiştir. Bu sonuç göstergeler üzerinden yapılan izleme sonuçları ile de tutarlıdır; belediyeler genellikle bu eğitimleri bir proje kapsamında veya belirli günlerde az sayıda personele vermektedir. İnsan hakları kenti her birimdeki ve her kıdemdeki belediye personelinin temel insan hakları eğitiminden ve dezavantajlı gruplara ilişkin eğitimlerden geçmesini ve bu alanlardaki performanslarının genel performans ölçümlerinin bir parçası olarak kabul edilmesini gerekli kılar. Bu nedenle belediyelerin uygun sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde bu tür eğitimleri kurumlarının düzenli bir faaliyeti haline getirecek bir kapasite yaratmaları, hak alanında çalışan kuruluşların da bu konuyu bir öncelik olarak görmeleri önem taşımaktadır.

Katılımcıların yüzde 62,5'i belediyelerinin genel olarak insan haklarına ve/veya farklı dezavantajlı gruplara yönelik eylem planları olmadığını söylemiştir. Bu eylem planlarının yokluğu önceki bölümde de belirtildiği üzere yurttaşların geneline ve dezavantajlı gruplara yönelik öncelikli alanlara göre kalibre edilmiş etkin uygulamalar tasarlamının ve uygulamanın önündeki önemli engellerden biridir. Eylem planları kılavuz belgelerdir; bu nedenle eylem planlarının yokluğu belediyelerin performansını etkili bir şekilde izleyebilmenin de önünde bir engeldir. Belediyelerinin bu tür eylem planları olduğunu belirtenlerin büyük bölümü kadın ve çocuk haklarındaki eylem planları ile yerel eşitlik eylem planlarının bulunduğunu söylemişlerdir.

İZLENME GÖSTERGELERİ İŞİĞİNDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARNESİ

Katılımcıların yüzde 66,1'i "insan hakları kenti" kavramını hiç duymamıştır. Yüzde 82,1'i "insan hakları kenti deklarasyonu"nun ne olduğunu bilmemektedir. Katılımcıların yüzde 87,5'i belediyelerinin 'İnsan Hakları Kenti' kavramı ile ilişkilendirilebilecek bir çalışması (bilgilendirme toplantısı, strateji belgesi, eylem planı) olmadığını söylemiştir. Yüzde 75'i içinde oldukları kent konseyinde de bu tür bir çalışma olmadığını ifade etmiştir. Diğer taraftan, katılımcıların tamamı 'Yerel yönetimler evrensel insan hakları norm ve standartlarını kent politikalarına, uygulamalarına ve hizmetlerine dahil ederek, yerele ve gündelik hayata uyarlamalıdır' ifadesine katılmaktadır. Bu sonuçlar insan hakları kenti konusundaki savunuculuk faaliyetlerine duyulan ihtiyacı göz önüne sermektedir.

Katılımcıların yüzde 60,7'si 'Belediyemiz plan/uygulama geliştirme süreçlerinde ulusal ve yerel göstergeleri dikkate almaktadır.' ifadesine "ne katıldığı ne de katılmadığı" şıkkını işaretlemiştir. Yüzde 12,5 bu ifadeye katılmakta, yüzde 10,7 ise kesinlikle katılmaktadır. 'Belediyemiz plan/uygulama çalışmalarının etkilerini belirlenmiş ulusal/yerel göstergeleri dikkate alarak izlemekte ve raporlamaktadır.' ifadesine "ne katıldığı ne de katılmadığı" cevabını verenlerin oranı yüzde 55,4'dür. Yüzde 71,4 'Göstergelerin önemi, göstergelerin geliştirilmesi ve veri toplama konularında yeterince bilgi sahibiyim.' ifadesine katılmamaktadır. Kent-Lab olarak bu cevaplar üzerinden vardığımız sonuç kısa ve orta vadede yerelden izleme kapasitesinin oluşturulmasına yönelik faaliyetlerin önceliklendirilmesinin ciddi bir ihtiyaç olduğudur.

İZLENME GÖSTERGELERİ İŞİĞİNDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KARNESİ

Katılımcıların dörtte üçünden fazlası 'Belediyemizin personeli farklı grupların ihtiyaçları hakkında yeterli bilgiye sahiptir.' ifadesine katılmamaktadır. Yine yaklaşık aynı oranda katılımcı 'Belediyemiz farklı gruplara yönelik politika ve uygulamaları hakkında ihtiyaçları gözeterek yeterli ve kolay erişilebilir şekilde bilgilendirme yapmaktadır.' ifadesine katılmadığını ya da kesinlikle katılmadığını söylemiştir. 'Belediyeniz farklı grupların ihtiyaçlarını tespit etmek için hangi yöntemleri kullanmaktadır?' sorusuna verilen cevaplar en çok kullanılan yöntemlerin anket ve saha çalışması olduğunu göstermektedir. Katılımcıların yüzde 28,6'sı toplantı ve başka diğer konsültasyonları, yüzde 30,4'ü ise sivil toplum ile işbirliğini kullanılan yöntemler arasında saymıştır. Yüzde 32,1'e göre ise şikayet dilekçeleri kullanılan yöntemlerden biridir.

56 kişiden 24'ü 'Belediyenizin stratejik planında farklı dezavantajlı gruplara ilişkin hangi göstergeler belirlenmiştir? " sorusuna "yok" veya "bilmiyorum cevabını vermiştir. Bu tür göstergeler olduğunu söyleyenler içinde kadın hakları en yaygın olarak belirtilen alandır; bunu çocuk, yaşlı, genç ve engelliler izlemektedir.'Belediyeniz içinde kaç müdürlük/birim farklı dezavantajlı gruplara özel çalışma yürütüyor?' sorusuna 40 katılımcı cevap vermiştir. 16 kişi bir, yedi kişi iki, beş kişi üç, iki kişi dört, bir kişi beş, iki kişi altı ve iki kişi ise yedi müdürlük/birim dahilinde bu tür çalışmalar yürütüldüğünü söylemiştir.

SONUÇ

Kent-Lab'ın göstergeler üzerinden 30 büyükşehir belediyesinin "İnsan Hakları Kenti" performansını izlemeye yönelik bu çalışmasının sonuçlarını değerlendirirken raporun ikinci bölümünde bahsedilen 2014 tarihli insan hakkı kenti kılavuz ilkelerini ve Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansının insan hakları kentleri için çizdiği çerçeveyi hatırlamakta fayda bulunmaktadır.

İlk belgede yer alan 10 ilke dikkate alındığında, Kent-Lab'ın yaptığı çalışma daha çok "İlke 1: Kent Hakkı", "İlke 2: Ayrımcılığın Engellenmesi ve Olumlu Eylem", "İlke 3: Toplumsal Kapsayıcılık ve Kültürel Çeşitlilik", "İlke 4: Katılımcı Demokrasi ve Hesap Verebilir Yönetim", "İlke 7: İnsan Haklarının Anaakımlaştırılması", "İlke 8: Etkili Kurumlar ve Politikaların Koordinasyonu" başlıklarında belirtilenlere yönelik bir ölçüm yapabilmeyi başarmıştır. İzleme çalışmasının sonuçları Türkiye'deki büyükşehir belediyeleri açısından, gösterge analizinde alınan puanlardan bağımsız, genel olarak kent hakkının tanınması, katılımcı demokrasi ve hesap verebilirliğin gerçekleştirilmesi, hak alanlarının anaakımlaştırılması ve bu alanlarda politikalar ve uygulamalar arasında eşgüdümün sağlanması, insan hakları eğitimlerinin yaygınlaşması ve kurumsallaşması ile etkin başvuru hakkının tam olarak kullanılması konularında bir yetersizlik olduğuna işaret etmektedir. Bu durum bir belediyenin -ister insan hakları kenti fikrini benimsemiş olsun, ister olmasın- yetki sınırları içinde yaşayan insanların haklarını uluslararası standartlara uygun bir biçimde korumasını zorlaştırmaktadır. Araştırma hak alanlarına bütüncül bakan, bunlar arasında eşgüdümü sağlayan, hak alanlarını belediye içindeki bir müdürlüğün sorumluluğu olarak değil belediye içindeki her birimin konusu olarak gören ve insan hakları ile dezavantajlı gruplar konusunda belediyenin en üstünden en altına tüm personelin kapasitesini güçlendirmeye çalışan bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı göstermektedir.

SONUÇ

Türkiye'nin içinden geçmekte olduğu siyasi süreç, bir önceki on yıla kıyasla, son dönemde hak alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimler arasındaki ilişkileri de olumsuz etkilemiştir. Araştırma sonuçları bu siyasi kutuplaşmadan etkilenmeyen, hak temelli çalışan kuruluşlar ile kısa dönemli projeler üzerinden değil daha yapılandırılmış süreçler üzerinden ilişkilenen büyükşehir belediyelerinin veya bu kutuplaşmadan etkilenmiş olsa bile daha öncesinden bazı hak alanlarında kapasite oluşturmuş olanların yurttaşların haklarını kullanmasını sağlamada daha başarılı olduklarını göstermektedir.

Araştırma sonuçları ayrıca, belirli dezavantajlı gruplar üzerinden hizmet temelli de olsa merkezi yönetim imkanları ile belediyeler arasında ilişki kurulabildiğinde, yurttaşların eriştiği hizmet miktarının ve kalitesinin arttığını da göstermektedir.

2000'lerin başından itibaren Türkiye'deki hak temelli örgütlerin üzerinde en çok çalıştığı konulardan biri katılımcılıktır ve bu yöndeki faaliyetlerin temel hedefi genelde yerel yönetimler olmuştur. Şu anda Türkiye'de farklı hak alanlarında yürütülen projeler gözden geçirilse, içinde mutlaka katılımcılığa ilişkin bir bölüm bulunduğu görülür. Yine kent konseylerinin, bu konseyler altında veya belediye meclisleri içinde farklı gruplara yönelik olarak oluşturulmuş meclis veya komisyonların hakları belediye politikalarının bir parçası haline getirmekteki etkinliği tartışmalıdır. Belediye meclislerinde kadın temsil oranının hiçbir büyükşehir belediyesinde yüzde 30'u aşmadığı bir ortamda, bir belediye meclisinin kadın komisyonunun yapabilecekleri elbette yetersiz kalacaktır. İzleme çalışmasında tutarlı veriye ulaşamadığımız için elemek zorunda kaldığımız göstergelerin bir bölümü belediyeler içindeki bu tür yapıların belediye meclis kararlarını ne ölçüde etkileyebildiğine ilişkindi. Bu verilere erişmenin zorluğu bile katılımcılığın büyük ölçüde görünüşte kaldığının bir göstergesidir.

SONUÇ

Kent-Lab olarak bu çalışma kapsamında hedeflediklerimizden ne kadarını gerçekleştirebildiğimiz ve bunların ortaya koyduğu sonuçlar kadar, gerçekleştiremediklerimizin de önemli olduğunu düşünmekteyiz. En nihayetinde kendi eklemelerimizle her göstergede grubunda ve o gösterge grubu altında yüzlerce sayıya ulaşan göstergelerin çok azını çalışmaya yansıtılabildik. Birçok göstergelyi bu bilgi “var ya da yok” dışında pratikte bir anlam taşıymıyor diye elemek zorunda kaldık; zira bu veriler birilerinin haklarına daha da kolay ulaşması için değil, bir kontrol listesinde “yapılmıştır” işareti konulabilmesi için hayata geçirilmiş işlere ilişkindi. Hak alanında bir izleme çalışması için pratikte anlamlı ve gerçekten ölçmeye yarayan göstergelerin oluşturulması kendi başına güç bir uğraş; ancak biz bu çalışma sırasında kolayca erişilebilir olması gereken bilgilere ilişkin göstergeleri bile bu bilgilere güvenilir ve tutarlı şekilde erişemediğimiz için elemek zorunda kaldık. Ancak tüm bu çaba bu raporda yer alan gösterge çalışmasının ileride genişletilebilmesi için geniş bir kaynak yarattı ve dernek olarak bu doğrultuda bu kaynağı etkili biçimde kullanarak yolumuza devam edebileceğimizi ummaktayız.

Çalışmayı güçleştiren unsurlardan biri belediyelerin izleme için kaynak teşkil eden temel belge ve araçlarının aynı tür ve kalitede bilgilere erişme ve karşılaştırma fırsatı verecek standart bir şablonda kamuoyu ile paylaşılmasını öncelik gören bir anlayışla hazırlanmamasıdır. Bu nedenle Kent-Lab olarak bu izleme çalışmasından elde edilen sonuçlar üzerinde yapacağımız savunuculuk çalışmalarıyla en azından daha kurumsallaşmış olan büyükşehir belediyelerini ve ilçe belediyelerini etkili ve anlamlı izleme faaliyetlerine imkân verecek standartlarda bilgi paylaşmaya teşvik etmeyi planlamaktayız.

SONUÇ

Yine dernek olarak, bu izleme çalışmasının devam ettiği dönemde değişik bazı ilçe belediyeleri ile insan hakları kenti ve insan hakları kentlerine ilişkin göstergelerin izlenmesi ve yerelleştirilmesi konusunda çalışmalar yaptık. Bu faaliyetler ile izleme çalışması sırasında edindiğimiz bilgi ve deneyim üzerinde bu alanda çalışmak ve özellikle gösterge çeşitlendirme, geliştirme, veri toplama ve göstergelere ilişkin verilerde sürekliliği sağlamak konusunda hem belediyeler bünyesinde hem de sivil toplum içinde kapasite geliştirmek arzusundayız.

Bunlara ek olarak, insan hakları kenti alanında mevcut olan Avrupa çapındaki ağlar ve insan hakları kenti konusundaki kaynakların çoğalmasına olanak verecek yayınların çevrilmesi yoluyla da bu alanda kapasite artışına katkıda bulunmayı hedeflemekteyiz.

Sonsöz olarak bu izleme çalışmasının Türkiye'deki kent yönetimine olan yaklaşımın değişmesi, kentlilerin insan haklarının korunması ve geliştirilmesi ve elbette sahada çalışan hak temelli sivil toplum kuruluşlarının ve hak temelli bakışı benimseyen tüm yerel yönetimlerin çabalarının etkili sonuçlar yaratması için asgari de olsa bir katkıda bulunduğunu ümit ettiğimizi ifade etmek isteriz.

KAYNAKÇA

•İnsan Hakları Kenti

Akay, Hale (2016) Yerel Yönetimler İçin İnsan Hakları Temelli Yaklaşım: Kavramsal Çerçeve ve En İyi Uygulama Örnekleri, Türkiye-Avrupa Vakfı, http://turkiyeavrupavakfi.org/wp-content/uploads/2016/10/Matra_Kitap2.pdf.

European Union Agency For Human Rights (2021) Human Rights Cities in the EU: A Framework for Reinforcing Rights Locally, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-human-rights-cities-in-the-eu_en.pdf.

Günlük-Şenesen, Gülay; Arun Özgür; Aykara, Aslıhan; Sunata, Ulaş; Arkadaş Thibert, Adem; Yücel; Yelda (2021) İnsan Hakları Kentleri Göstergeleri, Raul Wallenberg Institute.

World Human Rights Cities Forum (2014) Guiding Principles for a Human Rights City (Gwangju Principles), <https://www.uclg-cisdp.org/sites/default/files/Gwangju%20Guiding%20Principles%20for%20Human%20Rights%20City%20adopted%20on%2017%20May%202014.pdf>

KAYNAKÇA

•Büyükşehir Belediyelerinin Kaynakları

Adana Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/yillikfaaliyetraporlari_v/files/2021y%C4%B1%C4%B1_son_faaliyet_raporu.pdf
Stratejik Plan	https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/stratejikplani_v/files/2020-2024-adana-buyuksehir-belediyesi-stratejik-plani.pdf
Ankara Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.ankara.bel.tr/files/2022/04/20/82a847b1e04a4e9f7d6b48d7e8f-f52db.pdf
Stratejik Plan	https://www.ankara.bel.tr/files/2022/04/06/c2d-d96f266679134a44d544972fd36dc.pdf
Antalya Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/2021-YILI-FAALIYET-RAPORU-WEB.pdf
Stratejik Plan	https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/Raporlar%2F2020-2024%20STRATEJ%C4%B0K%20PLAN.pdf
Aydın Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://aydin.bel.tr/Content/files/Faaliyet_Raporlari/2021_FAALIYET_RA-PORU.pdf

KAYNAKÇA

Stratejik Plan	https://aydin.bel.tr/Content/files/Stratejik%20Planlar/2020-2024_stratejik_plan.pdf
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://cmsapi.balikesir.bel.tr//Media/Dokumanlar/Faaliyet-Rapor/BBB%20-Faaliyet%20Raporu%202021.pdf
Stratejik Plan	https://cmsapi.balikesir.bel.tr//Media/BBB%202022-2024%20Revize%20Stratejik%20Plan.pdf
Bursa Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/6ryq3kv6q7wgsgw.pdf
Stratejik Plan	https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/200214035642_2020---2024-Stratejik-Plan.pdf
Denizli Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www2.denizli.bel.tr/userfiles/file/2021_Faaliyet_Raporu.pdf
Stratejik Plan	https://www2.denizli.bel.tr/userfiles/file/stratejik_plan_2020-2024.pdf
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.diyarbakir.bel.tr/filespap/faaliyet_raporlari/2021_yili_faaliyet_raporu.pdf
Stratejik Plan	https://www.diyarbakir.bel.tr/filespap/stratejikplan/2020-2024%20DBB%20-Stratejik%20Plan%4%B1.pdf
Erzurum Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.erzurum.bel.tr/DOSYA/29.4.2022-16-48-132021-FAALIYET-RAPORU.pdf
Stratejik Plan	https://www.erzurum.bel.tr/img/CK/files/stratejiplanguncel.pdf
Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.eskisehir.bel.tr/dosyalar/faaliyet_raporlari/2021.pdf
Stratejik Plan	https://www.eskisehir.bel.tr/dosyalar/stratejik_plan/2020G.pdf
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.gaziantep.bel.tr/uploads/2022/04/2021-faaliyet-kitabi-baski-hali.pdf
Stratejik Plan	https://www.gaziantep.bel.tr/uploads/2020/07/2020-2024-stratejik-plan.pdf
Hatay Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://api.hatay.bel.tr/storage/gallery-media/April2022/qwYqiCh2gMyfR4Oi6pl-Y.pdf
Stratejik Plan	https://api.hatay.bel.tr/storage/gallery-media/September2021/wVfJ8PuD-P3XaraWgQGAS.pdf
Mersin Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.mersin.bel.tr/uploads/files/MBB%202021%20Y%4%B1%4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf

KAYNAKÇA

Stratejik Plan	https://www.mersin.bel.tr/uploads/files/MBB20202024STRATEJIKPLANIGNCELLENMVERSİYON.pdf
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://ibb.istanbul/BBIimages/Slider/Image/2021-faaliyet-raporu.pdf
Stratejik Plan	https://ibb.istanbul/BBIimages/Slider/Image/ibb-stratejik-plan-2020-2024.pdf
İzmir Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/43_29042022_120114_29042022111147186_1.pdf.pdf
Stratejik Plan	https://www.izmir.bel.tr/CKYuklenen/Dokumanlar_2020/Stratejik%20Plan2024.pdf
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/faaliyet_raporu_2021.pdf
Stratejik Plan	https://www.kayseri.bel.tr/uploads/pdf/kbb_stratejik_plan_2020_2024.pdf
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.kocaeli.bel.tr/webfiles/userfiles/files/birimler/mali-hizmetler-dairesi-baskanligi/2021%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf
Stratejik Plan	https://www.kocaeli.bel.tr/webfiles/userfiles/files/plan-raporlar/Kocaeli%20B%C3%BCy%C3%BCk%C5%9Fehir%20Belediyesi%202020-2024%20Stratejik%20Planı.pdf
Konya Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.konya.bel.tr/dosyalar/2021FaaliyetRaporu.pdf
Stratejik Plan	https://www.konya.bel.tr/dosyalar/stratejik_plan_2020_2024/stratejik_plan.pdf
Malatya Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.malatya.bel.tr/wp-content/uploads/2022/05/2021-Faaliyet-Raporu-Web.pdf
Stratejik Plan	https://ww2.malatya.bel.tr/yayın/MBB_Str_Plan_2020_2024.pdf
Manisa Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://manisa.bel.tr/upload/teskilat/dosya/73e99a16973d4f91898a5d71b30af229.pdf
Stratejik Plan	https://manisa.bel.tr/upload/teskilat/dosya/e202558e383b43d19-da90b728000c4e5.pdf
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://kahramanmaraş.bel.tr/kurumsal/faaliyet-raporlari/2021-yili-faaliyet-raporu
Stratejik Plan	https://kahramanmaraş.bel.tr/fs/fields/attachments/-stratejik_plan_2020-2024.pdf
Mardin Büyükşehir Belediyesi	

KAYNAKÇA

2021 Faaliyet Raporu	http://www.mardin.bel.tr/kurumlar/mardin.bel.tr/2021/Mali-Hizmetler/2021-Taslak-Faaliyet- -Yeni.pdf
Stratejik Plan	http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/fjDk0+Mardin_Buyuksehir_-Belediyesi_2020-2024_Stratejik_Planı.pdf0
Muğla Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.mugla.bel.tr/uploads/sayfatr/mali_hizmetler/29.04.2022_-mugla_2021_yili_faaliyet_raporu.pdf
Stratejik Plan	https://www.mugla.bel.tr/uploads/sayfatr/mali_hizmetler/MBB%202020-2024%20STRATEJ%C4%BOK%20PLANI-Revizyon%20websitesi%2022.06.2021.pdf
Ordu Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://ordu.bel.tr/uplouds/f87c17c6-dd11-4110-87c3-483b23796c25_OB-B2021FAALIYETRAPORU.pdf
Stratejik Plan	https://www.ordu.bel.tr/uploads/137377-PYVLZXCZ-6152-581-MQXFRFNU-0968.pdf
Sakarya Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.sakarya.bel.tr/uploads/stratejik/MfnmvWMSHL.pdf
Stratejik Plan	https://www.sakarya.bel.tr/uploads/stratejik/Kki37LN1A5.pdf
Samsun Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://samsun.bel.tr/uploads/dokumanlar/7eee8369de111571fc244642534d827b626.pdf
Stratejik Plan	https://samsun.bel.tr/uploads/dokumanlar/f90357891312af40c3bf9514913d71a25fb.pdf
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.sanlıurfa.bel.tr/files/1/2021_faaliyet_raporu.pdf
Stratejik Plan	https://www.sanlıurfa.bel.tr/files/1/bsb_sonra/sanlıurfa_buyuksehir_belediyesi_2020-2024_stratejik_plani.pdf
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://www.tekirdag.bel.tr/content/WebSource/file/faaliyet_raporu/2021_yili_idare_faaliyet_raporu.pdf
Stratejik Plan	https://www.tekirdag.bel.tr/content/WebSource/file/statejik_plan/stratejik_-plan_2020_2024.pdf
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://webdata.trabzon.bel.tr/EskiWeb/2021_FALIYET_RAPORU/mobile/index.html
Stratejik Plan	https://webdata.trabzon.bel.tr/EskiWeb/uploads/FCK_SAYFALAR/4457.pdf
Van Büyükşehir Belediyesi	
2021 Faaliyet Raporu	https://van.bel.tr/dosya/strateji/faaliyet_raporlari/faaliyet_raporu_2021.pdf
Stratejik Plan	https://van.bel.tr/dosya/strateji/stratejik_planlar/stratejik_plan_2020_2024.pdf

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-1: Ortak Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Gösterge	Olumlu Değerlendirilen Belediyelerin Bulunduğu İller
Yıllık personel eğitimi içinde insan hakları ile ilgili eğitim veriliyor mu?	Ankara, Mersin
Belediye kentte insan haklarına dönük eğitim çalışması yapıyor mu?	Ankara, İzmir, Mersin
Kentte yapılan insan hakları eğitimlerine katılanların sayısı bir önceki yıla göre artıyor mu?	Ankara, İzmir
Belediye meclisinin insan hakları ile ilgili komisyonu var mı?	Ankara
İlçe belediyeleriyle insan hakları gündemli ortak toplantılar yapılıyor mu?	Ankara
Belediyenin insan hakları alanında stratejisi veya politika belgesi var mı?	
Belediyede eşitlik komisyonu (birimi) var mı?	Adana, Ankara, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Mersin, Muğla, Samsun, Trabzon
Belediye hizmetleri ile ilgili memnuniyet anketi yapılıyor mu?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Mersin, Muğla, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon
Kent Konseyi kurulmuş mu?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon
Kent konseyi, ilçe kent konseyleri ile ortak toplantılar yapıyor mu?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon
Kent Konseyinin kararları belediye meclisinde görüşülüyor mu?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon
Belediye meclisinin katılım ile ilgili komisyonu var mı?	Ankara, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Mersin, Şanlıurfa, Trabzon
Belediyenin karar süreçlerine katılım ile ilgili bir izleme mekanizması var mı?	Ankara, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Kocaeli, Trabzon
Belediye kadın, çocuk, yaşlı, engelli gruplarıyla ilgili kendi yerel göstergelerini hazırlıyor mu ?	Eskişehir

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-1: Ortak Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Toplu ulaşım araçlarında (deniz ulaşımı dahil) indirimli seyahat imkanı var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Duraklarda toplu taşıma araçlarının zaman çizelgesi var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediyenin ücretsiz sportif faaliyetleri var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediyenin farklı kuşakları buluşturan etkinlikleri var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Yürüyüş yolu var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Bisiklet yolları var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediye sağlık hizmeti sunuyor mu?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediyenin sosyal konut / barınma hakkına yönelik hizmetleri var mıdır?	İstanbul

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-1: Ortak Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Belediyenin yenilenebilir enerji fırsatlarına erişilebilirlik ile ilgili hizmetleri var mıdır?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Balıkesir, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ
Yaya geçitleri işaretlenmiş mi?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Afet ve salgın gibi büyük acil durumlarda belediyede bunun koordinasyonu için bir birim var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
İlçe belediyelerle şiddet ve suç gündemli ortak toplantılar yapılıyor mu ?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediyenin acil çağrı merkezi var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-2: Çocuk Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Gösterge	Olumlu Değerlendirilen Belediyelerin Bulunduğu İller
Katılım	
Belediye sınırlarındaki farklı çocuk gruplarını (cinsiyet, yaş ve engelli kişilere, ilçe/mahalle/ köy göre) içerecek şekilde çocuk danışma kurulu / birimi var mı?	Ankara, Bursa, Eskişehir, İzmir, Mersin
Belediyenin çocuklara yönelik hizmetlere ilişkin belirlediği hak temelli kurallar var mı? Çocuk hakları birimi desteğiyle kendilerinin oluşturduğu kuralları var mı ?	Eskişehir, İzmir, Mersin
Çocuk Danışma Kurulu / Biriminin kendi bütçesi ve toplantı yeri var mı?	Ankara, Bursa, Eskişehir, İzmir, Mersin
Her ay belediye çocuk hakları birimi ile toplanılıyor mu?	Bursa, Eskişehir, İzmir, Mersin
Birim, belediyenin tüm projelerini çocuk hakları açısından inceleyip öneri sunuyor mu?	Eskişehir, İzmir, Mersin
Çocuklar için kolay ulaşılabilir, yaşa ve engellilik durumuna göre anlaşılabilir hazırlanmış, belediye hizmetleri ile ilgili ve genel olarak bireysel şikâyet/başvuru mekanizması var mı? (web sitesinde sayfa, SMS, uygulama, şikâyet kutulan, vb.)	Adana, Ankara, Bursa, Eskişehir, İzmir, Mersin
Belediye çalışanları için çocuk hakları bilgilendirme ve uygulama toplantıları gerçekleştiriliyor mu?	Eskişehir, İzmir, Mersin

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-2: Çocuk Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Belediyede çocuklara yönelik hizmet sunanların çocuk hakları konusunda farkındalıkları ölçüldü mü?	Eskişehir
Belediye strateji belgesinde ve insan hakları faaliyet planında çocukların görüşünün yer alması için çocuklarla danışma toplantısı gerçekleştiriyor mu?	Bursa, Eskişehir, İzmir, Mersin
Çocuk hakları ile ilgili belediye yayını var mı?	Ankara, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Mersin
Belediyenin çocuklarla ilgili yayınları belediye karar alma mekanizmalarına katılım ile ilgili mi?	Ankara, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Mersin
Belediyenin çocuklarla ilgili yayınları belediye hizmetlerine erişim ve şikayet/bireysel iletişim mekanizmalarına ilişkin mi?	Ankara, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Mersin
Belediyenin çocuklarla ilgili yayınları çocukların şiddete uğradıklarında ulaşabilecekleri yerler ile ilgili mi?	Ankara, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Mersin
Belediye içinde çocuk hakları birimi var mı?	Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Mersin
Kent Konseyinin çocuk hakları birimi veya çocuk meclisi var mı?	Ankara, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Manisa, Mersin, Şanlıurfa, Trabzon

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-2: Çocuk Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Erişebilirlik	
Belediyenin çocuklara yönelik hizmetlerini ele alan bir eylem planı var mı?	Bursa, Eskişehir, İzmir, Mersin
Belediyede çocuklar için psikolojik danışmanlık merkezleri var mıdır?	Adana, Ankara, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Samsun, Tekirdağ, Trabzon
Belediye çocuklara yönelik gıda, ev, eğitim, kıyafet gibi yardımlar yapıyor mu?	Adana, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediye çocuklara yönelik kurslar açıyor mu?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediye çocuklara yönelik kültürel/sanatsal faaliyetler düzenliyor mu?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediyenin çocuklara yönelik sağlık hizmet birimleri var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-2: Çocuk Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Güvenlik	
Belediyenin Çocuk Konuk (Koruma) Evi var mı?	Ankara
Belediyenin risk altındaki çocuklar için koruyucu/önleyici hizmetleri var mı?	Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin, Muğla, Sakarya, Şanlıurfa
Belediye şiddet gören çocuklarla ilgili danışmanlık/koruyucu hizmetler veriyor mu?	Ankara, Aydın, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-3: Kadın Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Gösterge	Olumlu Değerlendirilen Belediyelerin Bulunduğu İller
	Katılım
Belediye Meclisinde kadınlar temsil ediliyor mu?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon
Belediye Meclisinde kadın temsil oranı yüzde 30'un üzerinde mi?	
Belediye yönetiminde başkan yardımcısı düzeyinde kadın temsili var mıdır?	Adana, Ankara, Aydın, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Mersin, Muğla, Ordu, Samsun
Belediyede yönetici konumunda kadın müdür var mıdır?	Adana, Ankara, Aydın, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, HATAY, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon
Belediyede Kadın Müdürlüğü var mı?	Adana, Ankara, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Malatya, Mersin, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon, Van
Belediyede meclisinde kadın/erkek eşitliği veya eşitlik komisyonu var mıdır?	Adana, Ankara, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Mersin, Ordu, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon
Belediye meclisinin eşitlik komisyonun önerileri doğrultusunda aldığı kararlar var mı?	Adana, Ankara, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Mersin, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-3: Kadın Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Kadınlar için gönüllülük programı var mı?	Ankara, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Mersin, Samsun, Trabzon
Belediyenin kadın çalışması yapan örgütlerle yapılan projesi (etkinlik, iş birliği) var mı?	Adana, Ankara, ANTALYA, AYDIN, ERZURUM, Eskişehir HATAY, İSTANBUL, İZMİR, TRABZON
Belediye stratejik plan hazırlık toplantılarına kadınlarla ilgili çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları katılıyor mu?	Adana, Ankara, AYDIN, BURSA, ERZURUM, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Mersin, Şanlıurfa, Trabzon
Personel için kadın hakları ve toplumsal cinsiyet ile ilgili eğitimler yapılıyor mu?	Adana, Ankara, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Mersin, Muğla, Ordu, Trabzon
Belediye kentte kadın haklarına ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik eğitim çalışması yapıyor mu?	Adana, Ankara, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin, Muğla, Trabzon
Belediyede kadınlara yönelik hizmet sunanların kadın hakları konusundaki farkındalıkları ölçüldü mü?	Ankara, Bursa, Eskişehir, Gaziantep
Kent Konseyinin Kadın meclisi var mı?	Adana, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-3: Kadın Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Erişilebilirlik	
Belediyenin kadınlara yönelik hizmetleri içeren bir eylem planı var mı ?	Adana, Ankara, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Mersin, Trabzon
Belediyenin kadınlara yönelik sağlık hizmetleri merkezi var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon, Van
Belediyenin kadınlara yönelik kültür/sanat faaliyetleri var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon, Van
Belediyenin halka açık kendi kreşi, çocuk yuvası var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Manisa, Mardin, Muğla
İş bulurken, iş kurarken, belediye kadınlara özel destek veriyor mu?	Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Mersin, Muğla, Şanlıurfa, Trabzon
Belediye kadın kooperatiflerine ve gelir getiren kadın kuruluşlarına destek veriyor mu?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Mersin, Şanlıurfa, Trabzon

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-3: Kadın Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Belediye ev eksenli çalışan kadınlara yönelik destek veriyor mu?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Mersin, Şanlıurfa, Trabzon
Kadınlara yönelik iş geliştirme ve danışmanlık merkezi var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Mersin, Şanlıurfa, Trabzon
Kadınların ürünlerinin satıldığı dükkan veya pazar alanı var mı ?	Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Manisa, Mersin, Ordu, Şanlıurfa, Trabzon
Belediye yönetim kademelerinde kadınlar lehine kota uygulaması var mı?	
Güvenlik	
Kadınlara yönelik şiddeti önlemeye dönük farkındalık çalışması (eğitim, afişler, broşürler) yapılıyor mu?	Adana, Ankara, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Konya, Malatya, Muğla, Ordu, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon
Şiddete uğrayan kadınların başvuracak bir danışma hattı (merkezi) var mı?	Adana, Ankara, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Konya, Malatya, Manisa, Muğla, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-3: Kadın Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Belediyenin sığınma evi (konuk evi) var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin
Şiddete uğrayan kadınlara yönelik sığınma evi sonrası bilinçlendirme, güvenli yaşam ve destek imkanları var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Eskişehir, Antalya, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Mersin
Kadınların kentte güvende hissedip hissetmemesi ile ilgili memnuniyet verisi var mı?	Eskişehir
Kadına yönelik şiddet vakaları mekansallaştırıldı mı?	Eskişehir

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-4: Yaşlı Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Gösterge	Olumlu Değerlendirilen Belediyelerin Bulunduğu İller
Katılım	
Belediye bünyesinde Yaşlı/Yaşlılık/Yaşlanma Müdürlüğü var mı?	Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Gaziantep, İstanbul, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Samsun, Tekirdağ
Kent Konseyinde yaşlı meclisi var mı?	
Yaşlılık başlığında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerine belediye destek veriyor mu?	Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, Mersin, Muğla, Trabzon
Erişebilirlik	
Belediyenin yaşlılara yönelik hizmetlerini içeren bir eylem planı var mı ?	Ankara, Antalya, İstanbul, Mersin, Samsun
Yaşam boyu eğitim ile ilgili faaliyetler var mı?	Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, Malatya, Mersin, Muğla

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-4: Yaşlı Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Yaşlılar için istihdam olanakları var mı?	Ankara, Mersin
Yaşlılara yönelik mesleki eğitimler düzenleniyor mu?	Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, Mersin, Muğla
İş ararken, iş kurarken, belediye yaşlılara özel destek veriyor mu?	Gaziantep, Mersin
Yaşlılara yönelik iş geliştirme ve danışmanlık merkezi var mı?	Mersin, Samsun
Belediyede yaş ayrımcılığına ilişkin hizmet içi eğitimleri verildi mi?	Ankara, Gaziantep, İstanbul, Mersin
Belediyede yaşlılara yönelik hizmet sunanların yaş ayrımcılığına ilişkin farkındalıkları ölçüldü mü?	Ankara, Mersin
Belediye personeline yönelik emekliliğe hazırlık eğitimi/kursu var mı?	Ankara, Gaziantep, İstanbul, Mersin
Belediyedeki yaşlı hizmetleri ile ilgili memnuniyet anketi yapılıyor mu?	Gaziantep, İstanbul, Mersin
Yaşlanma/yaşlılık çalışması yapan örgütlerle gerçekleştirilen proje (etkinlik, iş birliği) sayısı biliniyor mu?	Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Malatya, Mersin, Samsun
Belediye kentte yaşlı hakları ve yaş ayrımcılığına yönelik eğitim çalışması yapıyor mu?	Ankara, Antalya, Gaziantep, İstanbul, Kocaeli, Mersin

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-4: Yaşlı Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Yaşlı konutları için bakım ve onarım hizmetleri veriliyor mu?	Gaziantep, İstanbul, Kocaeli, Malatya, Şanlıurfa
Yaşlıların yalnızlık ve sosyal izolasyona karşı sosyal iletişim uygulamaları/destekleri var mı?	Ankara, Antalya, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Mersin, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon
Sportif faaliyetler düzenlenirken yaş dikkate alınıyor mu?	Ankara, Antalya, Gaziantep, İstanbul, Kahramanmaraş, Kocaeli, Malatya, Mersin, Muğla, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa
Kültürel faaliyetler düzenlenirken yaş dikkate alınıyor mu?	Ankara, Antalya, Gaziantep, İstanbul, Kahramanmaraş, Kocaeli, Malatya, Mersin, Muğla, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa
Belediyece düzenlenen yaşlıların katılabileceği gönüllülük hizmetleri var mı?	Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Gaziantep, İstanbul
Yaşlılara evde sağlık hizmetleri var mı?	Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-4: Yaşlı Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Yaşlılara evde bakım hizmetleri var mı?	Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Kurumsal bakım hizmetlerinde çeşitlilik var mı?	Ankara, Antalya, Aydın, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Mersin
Demans/Alzheimer danışma/buluşma merkezi/bilgi hatı var mı?	Ankara, Antalya, Aydın, Gaziantep, İstanbul, Manisa, Mersin, Ordu, Sakarya
Huzurevi var mı?	Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Manisa, Mersin, Muğla, Ordu, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ
Sağlıklı yaşlılar için buluşma merkezi var mı?	Ankara, Balıkesir, İstanbul, İzmir, Malatya, Muğla, Tekirdağ, Trabzon

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-4: Yaşlı Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Güvenlik	
Şiddet, ihmal ve istismar mağduru yaşlılar için sığınma evi var mı?	
Şiddet, ihmal ve istismar mağduru yaşlılar için belediyede hukuk desteği var mı?	Ankara, Mersin
Şiddet, ihmal ve istismara ilişkin hem belediye içinde hem de topluma yönelik farkındalık çalışmaları var mı?	Ankara, Sakarya, Şanlıurfa
Yaşlı haklarına ilişkin olarak belediyede hak savunuculuğu birimi var mı?	Mersin
Miras hukuku, özel hukuk vb. konularında yaşlılar için Belediye destek hattı var mı?	Mersin

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-5: Engelli Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Gösterge	Olumlu Değerlendirilen Belediyelerin Bulunduğu İller
Katılım	
Belediye Meclisinde engelliler temsil ediliyor mu?	Ankara, Antalya, Balıkesir, Eskişehir, İstanbul, Mersin
Belediyede engelli örgütleri ile birlikte ortak yürütülen çalışmalar var mı?	Adana, Antalya, Balıkesir, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, Mersin, Samsun
Belediyede engelli bireylerin gönüllü olarak hizmet verebilecekleri/çalışmalar yapabilecekleri olanaklar var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, Mersin
Kent konseyinin engelli meclisi var mı?	Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, Manisa, Mersin, Odu, Sakarya, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon
Erişilebilirlik	
Belediyenin engellilere yönelik hizmetlerini içeren bir eylem planı var mı?	Antalya, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, Mersin
Belediyeye bağlı engelli bireylere yönelik hizmet veren bir birim var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-5: Engelli Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Engelli Hizmet Birimi belediyenin diğer birimleri ile iletişim ve koordinasyon halinde mi?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon
Belediyede engelli bireylere ve ailelerine yönelik psikolojik danışmanlık hizmetleri verilmekte midir?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon
Belediyenin hizmet alanı içinde engelli bireylerin ulaşımına yönelik hizmetler var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Engelli bireylerin belediyenin hizmetlerinden yararlanmalarını kolaylaştırıcı bilgi ve iletişim teknolojileri (internet erişimi, mobil uygulamalar, çağrı servisleri, sosyal medya) var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediyenin hizmet alanı içinde, engelli bireylere yönelik kentsel mekan düzenlemelerine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmekte midir?	Antalya, Balıkesir, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, Malatya, Mardin, Mersin, Muğla, Şanlıurfa, Trabzon, Van

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-5: Engelli Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Belediye engellilere yönelik evde bakım hizmeti sağlamakta mıdır?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediye engellilerin istihdamına yönelik çalışmalar yapmakta mıdır?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van
Engelli bireyler belediyenin sağladığı boş zaman etkinliklerinden ve spor etkinliklerinden yararlanmakta mıdır?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Samsun, Tekirdağ, Trabzon, Van
Belediye son 1 yıl içinde engellilik alanına yönelik eğitim, kongre, toplantı, çalıştay düzenledi mi?	Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon, Van

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-5: Engelli Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Belediyede engelli bireylerin yararlanabilecekleri kent haritaları var mı?	Antalya, Bursa, İstanbul, İzmir
Kent haritalarını kullanmaya yönelik engelli bireylere eğitim verilmekte midir?	Ankara, Antalya, İstanbul, İzmir
Belediyede engelli bireylerin yararlanabilecekleri kent rehberliği hizmetleri var mı?	Antalya, İstanbul, Mersin
Belediyede çalışan personele yönelik engellilik alanına ilişkin eğitimler var mı?	Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Malatya, Manisa, Mersin, Muğla
Belediyede engelli bireylerin katılım gösterebilecekleri sanat, edebiyat, felsefe, eğlence, turistik gezi, spor gibi etkinlikler düzenlenmekte midir?	Adana, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Konya, Malatya, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Tekirdağ
Belediyede görme engelli bireylerin rehber köpek kullanmalarına yönelik çalışmalar var mı?	Diyarbakır, İstanbul

EK I: GÖSTERGELER VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN PERFORMANSLARI

Tablo I-5: Engelli Haklarına İlişkin Göstergeler ve Büyükşehir Belediyelerinin Performansı

Güvenlik	
Belediyede, ani iklim değişiklikleri, doğal veya beşeri afetler karşısında engelli bireylerin zarar görme ihtimalinin göz önünde bulundurulmasıyla hazırlanmış koruyucu-önleyici hizmetler var mı?	
Belediyede, şiddete (fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik; aile içi, akran zorbalığı) maruz kalan engelli bireyler için danışma hattı/psikolojik destek var mı?	Adana, Ankara, Antalya, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, Kocaeli, Mersin, Muğla, Samsun
Belediyede engelli bireylere yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin eğitim çalışmaları var mı?	Ankara, Antalya, Eskişehir, İstanbul, Kocaeli, Mersin
Belediyede besin engeli/alerjisi (nadir hastalıklar kapsamında) bulunan bireylere yönelik gıda güvenliğine ilişkin önlemler alınmakta mıdır? (restoran, lokanta, kafe gibi mekanların yiyecek-içecek menülerinin ayrıntılı açıklamalara yer vermesi, besin engeli/alerjisi konusunda bireylerin bilgilendirilmesine ve bilinçlendirilmesine yönelik eğitim çalışmalarının yapılması gibi)	Antalya, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, Kocaeli, Mersin